

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Vrste Narodne radikalne stranke v Sloveniji se zgoščujejo in krepijo.

Narodna napredna stranka stopila v vrste Nar. radikalne stranke.
Tavčarjev duh živi!

Z velikim veseljem pričujemo na čelu današnjega lista sledeči proglas:

Proglas načelstva Narodne-napredne stranke.

Somišljeniki!

Stoletja je tlačilo Slovence tuje gospodstvo, ki mu je bil usuznjen telesno in duševno. Zavedajoč se polagoma svoje samobitnosti je bil jel rahlati svoje sponke. Hotelo se mu je lastnega življenja, hotelo se mu je mesta na solncu, enakovrednega z drugimi narodi.

Prosvetno in gospodarsko delo sta pripravljala njegovo osamosvojitve, sta utirala pot, ki naj bi po njej mal plemenski rod dospel do svojega političnega cilja, ko postane narod z vsemi pogoji take politične edinice.

Pot je bila trnjeva in delo trudapolno. V neprestani borbi s sovražnimi sosedi, ki jim je pohlep po naši nebeški, po svoji legi zavidanja vredni zemlji narekoval uničevanje našega ljudstva; v vedni kljubovalnosti proti vsiljenim mu gospodarjem smo se razvijali, napredovali in rastli.

Narodno-napredna stranka ima na tem delu in na te borbi neoporečni svoj delež, ki ga ji mora priznati vsaka nepristranska politična zgodovina našega naroda.

Večna pravica je prišla na pol pota naproti našemu hotenju. Iz gigantske borbe, ki so bili na njej udeleženi vsi kontinenti naše zemlje, je predvidna usoda tudi malemu slovenskemu rodu naklonila najdragocenejše, kar gre narodu, ki se mu hoče živeti: svoboda. Res, da ne še vsemu! Vendar blagrujemo srečni zgodovinski trenotek, ki je nas Slovence v eno politično celoto združil z brati Hrvati in Srbi. Bili smo nekdanj ena rodovina. Tisočletna, tujih vplivov polna povestnica nas je bila ločila.

Danes tvorimo svobodno in samostojno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, tudi v mednarodnem svetu splošno nazvano Jugoslavijo, pod vladarstvom prejasne kraljeve rodovine Karadjordjevičev.

Na široko se nam je odprlo obzorje v smeri naše prosvete, našega gospodarstva in neštetihih socialnih vprašanj kakor tudi v smeri našega političnega dojma. Nove razmere nas silijo k novi orientaciji, v novo mišljenje in v novo udejstvovanje. To povečuje prilaha slehernemu poedincu in celoti, pa tudi dosedanjim političnim strankam, z njihovimi dosedanjimi programi in političnimi cilji. Prilagoditi se morajo novemu okviru, ako nočejo, da se jim pripeti, da padejo iz njega.

Novi politični vidiki so morali prevzeti vodstvo tudi naše Narodno-napredne stranke. A če vprašamo, kakšni so ti vidiki, zlasti napram današnjemu političnemu položaju, tedaj ne dobimo primernejšega odgovora, kakor če navajamo oni del političnega testamenta našega pokojnega voditelja dr. Ivana Tavčarja, ki se glasi: »Mi smo za absolutno narodno in državno edinstvo pod žezlom dinastije Karadjordjevičev. Za Slovence je to edini spas. To je naš program in vogelni kamen naše politike.«

V vpoštevanju teh političnih vidikov je naša oživljena stranka na zboru zaupnikov meseca februarja 1923 sprejela kot temeljne točke svojemu programu:

»Narodno-napredna stranka hoče narodov napredek v vseh njegovih plasteh in v vseh panogah na gospodarskem, kulturnem in socialnem polju. V teh smereh hoče pospeševati razvoj slovenskega naroda kot kulturne edinice, v teh smereh osredotočiti svoje delovanje v korist narodu Jugoslovanskemu kot politični edinici.«

»Brezpogojno priznavamo eno in nerazdeljivo kraljevino jugoslovansko, osnovano na pravičnosti, bratski enakosti in svobodi.«

»Stojimo za obrambo države proti vsakemu pokretu, ki neposredno ali posredno ogroža državno jedinstvo, kakor smo tudi proti vsakemu rušenju narodne sloge, s katerim se to jedinstvo slabi. Samo v neločljivem državnem jedinstvu je zasigurana bodočnost tako Slovencev kakor Hrvatov in Srbov.«

»Enotna državna in nacionalna zavest bodita temelj naši državi.«

Ta program je danes aktuelen bolj ko kedaj in bo kot tak še ostal za dogleden čas. Toda vedno bolj se zavedamo, da tega svojega programa, če ga hočemo uresničiti, ne moremo uspešno vršiti kot v ozke meje potisnjene provincijalna stranka, marveč le v najčžji zvezi in z združitvijo z velikimi strankami, ki v drugih delih naše države zasledujejo iste cilje ter na način in s sredstvi, kakor je to zapisano v programu Narodno-napredne stranke.

Ko pa se oziramo po taki veliki stranki, vidimo, da nam je po ideji in po programu najsorodnejša Narodna radikalna stranka. Narodno radikalno stranko pa odlikuje pred drugimi strankami tudi prednost, da nam po vsej svoji preteklosti, po svoji doslednosti in po svojem dosedanjem delovanju daje najgotovejšega jamstva, da se uresniči njena in tudi naša politična ideja, njen in tudi naš politični program.

Stranka sijajnih tradicij je globoko ukoreninjena v narodu. Prežeta demokratskega duha je bila znala pritegniti vse narodove sloje in stanove k velikemu delu osvobojenja. Veličino njene misli in njeno širokogrudnost spoznamo na dejstvu, da je ob novih razmerah takoj bila pregledala svoj program ter je, prej izrazita srbska stranka, z novo idejo objela i Hrvate i Slovence. Od nas je torej odvisno in v naši volji je, da je NRS toliko hrvatska in slovenska stranka, kolikor je bila prej samosrbska stranka.

NRS je po prevratu vse svoje preizkušene državniške zmožnosti dala na razpolago narodu in državi. Imajoč pred očmi celoto, to je državo in njene koristi, je smoteno uravnala svojo politiko po tem. Valutno vprašanje in naše narodno gospodarstvo je radikalna vlada po tolikih nesrečnih eksperimentih prejšnjih vlad spravila v pravi tir. Ona je prva, da ne omenjamo drugih podrobnosti, vzela v resen pretres vprašanje javnih nameštencev. Reden državni proračun in njega

ravnovesje je njeno delo. Uprava se izboljšuje, prejšnje obupne prometne razmere se popravljajo od dne do dne, ureja se naše razmerje do inozemstva, kjer raste ugled naše države — skratka, smo na pravilnem in rednem potu konsolidacije.

Uvažuje vse te okoliščine je zbor zaupnikov Narodno-napredne stranke 23. aprila 1924 sklenil soglasno, da se naša stranka združi z Narodno radikalno stranko!

Narodno-napredna stranka prinaša v to združbo svojo nacionalno zavest, svojo udanost državi in kralju, svojo čisto in neomadeževano preteklost, svoje poštenje, svojo tradicionalno voljo, da s svojim nasvetom, z mišljenjem in z delom koristi narodu in njegovi državi. Narodno-napredna stranka prilaga svoj delež h koncentraciji vseh nacionalnih sil na programu Narodne radikalne stranke.

Nadžetstvo Narodno-napredne stranke.

Ob priliki velikonočnih praznikov si je pridobila naša stranka nove odlične prijatelje in pristaše v Sloveniji.

Mi smo blagopokojnega dr. Ivana Tavčarja, ustanovitelja Narodne napredne stranke vedno smatrali za svojega pristaša. On je bil radikal že od leta 1880.

Duh velikega dr. Ivana Tavčarja je še živi!

Tavčarjev duh je inspiriral svojim zvestim prijateljem in političnim pristašem

pot, po kateri naj hodijo v korist slovenskega dela našega naroda in naše lepe domovine.

In oni so krenili na pot dr. Ivana Tavčarja — stopili so odkrito in ponosno v vrste Narodne radikalne stranke, ki se je s svojim delom in borbo pridobila največ zaslug za osvoboditev in ujedinjenje celokupnega našega naroda.

S tem svojim korakom so dokazali pristaši Narodne napredne stranke svoje visoko politično in patrijotsko zavest.

S tem korakom so oni izkazali obenem najvišje spoštovanje svojemu blagopokojnemu velikemu voditelju dr. Ivanu Tavčarju.

Naj jim bo za to vsa čast in priznanje!

Mi jih sprejemamo z iskrenim veseljem in jih v bratskem objemu pozdravljamo v vrstah velike in močne Narodne radikalne stranke. Živeli!

Tako pojačani in ujedinjeni se bomo borili in delali za pravice in napredek Slovenije ter imeli vedno pred očmi celokupnost naše velike kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Naj živi dr. Vladimir Ravnihar in dr. Karl Triller!

Naj živijo radikali Slovenije!

Naj živi NRS in njena voditelja Nikola Pašić in Ljuba Jovanović!

Na pragu novih volitev.

Ljubo D. Jurković.

Vsi znaki jasno kažejo, da smo pred novimi volitvami v narodno skupščino.

Razpoloženje za volitve je posebno veliko pri vladnih strankah, ki stojijo na podlagi vidovdanske politike.

Enako veliko je razpoloženje za volitve tudi pri onih strankah, ki so odločne nasprotnice vidovdanske politike.

Najmanj razpoloženja za volitve je pri onih strankah, ki pravzaprav niso za vsako ceno nasprotnice vidovdanske politiki, ki pa tudi niso njene prijateljice.

Potrebno je ljudstvu povedati, kdo je za nove volitve in kdo je proti. Nadalje je treba ljudstvu povedati, zakaj so nekateri za nove volitve in zakaj so nekateri proti novim volitvam.

Za nove volitve je v prvi vrsti Narodna radikalna stranka. Ona je za nove volitve zato, ker je globoko prepričana, da ji bo ljudstvo izglasovalo zaupanje in da ji bo dalo nove moči in večje število narodnih poslancev, s katerih pomočjo bo v narodni skupščini nadaljevala započeto delo na konsolidaciji in okrepitvi naše lepe in velike domovine.

Narodna radikalna stranka je tekom enoletnega intenzivnega in napornega dela podala dovolj dokazov o svoji sposobnosti in volji, dati ljudstvu potrebne zakone, da sanira finance, da uredi, v kolikor je to mogoče, naš mednarodni položaj, da ljudstvu in sicer v prvi vrsti najširšim ljudskim slojem pomaga v nevolji itd.

Ljudstvo vkljub temu, da samo zelo dobro vidi, da ni še vse tako, kakor bi moralo biti, vendar zelo dobro ve, da predstavlja danes naš dinar faktično vrednost, da se more priti z našim dinarjem na vsako svetovno tržišče, da povsod sprejemajo naš dinar, ga iščejo in kupujejo.

Ljudstvu je znano, da je to zasluga edino dosledne in pametne radikalne finančne politike. Ljudstvu je znano, da ima NRS v ministru Stojadinoviću finančnika, ki je sposoben, da v kratkem času popolnoma sanira

naše finance, ki so bile razdrapane vsled strašne vojne. Minister Stojadinović, ki vživa danes svetovni glas, je sposoben, da uredi državni proračun in da ga dovede v ravnotežje. On si je s svojim žilavim delom za blagor države in naroda pridobil zaslužen zaupanje ljudstva ter spominjajo danes s spoštovanjem in uvaževanjem njegovo ime celo politični nasprotniki.

Radikalna stranka je torej preko svojega finančnega ministra dovolj dokazala, da leži edino v njenih rokah jamstvo za finančno in gospodarsko moč naše države.

Pred par dnevi je NRS kljub vsem intrigam in nespametni borbi opozicije donesla državi finančni zakon, brez katerega bi niti uradniki dne 1. aprila ne mogli prejeti one male plače, s katero se borijo za svoj obstanek. Brez tega zakona je sploh nemogoče državno življenje. Da je naš finančni zakon dober, je razvidno iz kritike in ocene inozemskega časopisja, ki po njem najbolje presoja bogastvo in moč naše države.

Narodna radikalna stranka je donesla ljudstvu vojaški zakon. S tem zakonom je urejena in organizirana naša vojaška moč na najmodernejši način. Naši oficirji in naši vojaki so popolnoma preskrbljeni, so dobro oblečeni in obuti, imajo dobro hrano itd. Noben vojak in noben oficir se ne more pritoževati vsled svojega položaja. Naša vojska je naš ponos, sovražniku pa strah. Ves svet računa danes z našo vojaško močjo, vsi nas zato spoštujejo in cenijo in mnogi iščejo naše prijateljstvo.

V naši vojski vlada popoln red in enakopravnost. Tu ni nobene razlike. Nihče te ne vpraša, ali si Srb, Hrvat ali Slovenec. To vam lahko potrdijo vsi vojaki novinci. Nikjer se ne vidi tako lepo bratska sloga in edinstvo, kakor v naši vojski.

Poleg tega nam je sovražnik z vseh strani pretil in celo v državi sami je bilo mnogo neprijateljev naše države, ki so odprto delali za njeno oslabeitev.

Upoštevali položaj naše države in uvidevši važnost vojaškega vprašanja je radikalna stranka uporabila vse svoje sile in sposobnosti ter donesla državi vojaški zakon. S tem je izvršila svojo prvo dolžnost napram narodu in državi, napram njeni moči in veličini.

Z isto ljubeznijo je donesla NRS mnogo drugih večjih in manjših zakonov, n. pr. uradniški zakon, ki še ni popolnoma izveden radi tega, ker še nimamo urejenega edinstvenega upravnega sistema in edinstvene zakonodaje. Gotovo je, da se bo v najkrajšem času uredilo tudi uradniško vprašanje tako, kakor to vsi želimo, da bo naš uradnik preskrbljen in zadovoljen, da bo z večjo ljubeznijo delal za blagor države in za dobro naroda.

Ko je homogena radikalna vlada sprejela v svoje roke splošno državno politiko, so bila odprta mnoga mednarodna vprašanja in spori: državne meje še niso bile urejene, potrebno je bilo skleniti več konvencij z raznimi državami, da bi se mogla naša trgovina svobodneje razvijati in naš promet izboljševati itd.

Z državniško modrostjo in diplomatsko spretnostjo radikalnih prvakov, predvsem našega ministrskega predsednika Nikola Pašića in našega zunanjega ministra Momčila Ninčiča so ta vprašanja in spori skoraj vsi rešeni, nekateri pa se še vedno rešujejo.

Marsikaj ne more popolnoma zadovoljiti vsakega, toda ljudstvo ve, da se drugače in boljše ni moglo storiti. Položaj naše države je bil tak, da se je moralo storiti marsikaj, kar bi se storilo drugače, ako bi bila naša zunanja politika v radikalnih rokah od začetka nove države in da so se poslušali nasveti in predlogi izkušenih radikalnih politikov.

Radikalna stranka je storila vse, kar je mogla in svobodno moremo reči, da nobena druga stranka ne bi storila več in bolje. Lahko je kritizirati in zabavljati nad onimi, ki delajo, toda težko je delati. NRS je delala vestno, mnogo in žilavo, drugi pa so lenuharili in prejemali visoke dnevnice...

Zato stopa NRS s čistim čelom pred ljudstvo, v prepričanju, da je izvršila svojo dolžnost tako, kakor je bilo treba.

Za nove volitve so tudi samostojni demokrati, toda danes pravzaprav ne vemo, v koliko uživajo oni zaupanje ljudstva. Njihova stranka še ni organizirana. Oni morajo šele izdelati svoj program, na temelju katerega bodo stopili pred ljudstvo. Ne more se reči naprej, ali in v koliko jim bo ljudstvo sledilo. Zdi se, da bodo samostojni demokrati ravno radi tega stopili pri volitvah pod okrilje velike in močne Nar. radikalne stranke.

Za volitve so tudi radičevci. Oni niso za volitve zato, ker želijo delati na konsolidaciji naše države, temveč zato, ker upajo, da bodo s svojo razdiralno propagando in puhlo demagogijo pridobili še več nepoučenega ljudstva. Oni upajo, da bodo s tako borbo, kjer se po neumnem troši mnogo ljudske moči napravili iz naše države, ki z vsakim dnem bolj napreduje, hišo, kjer nihče več ne ve, kdo pije in kdo plača. Sodeč po njihovem sedanjem delu, želijo razcepiti našo državo na majhne dele, da ustvarijo državo, kjer se ne plačujejo davki in kjer ni vojaštva itd. Kratko rečeno: oni želijo državo, pred katero nihče ne bi imel nobenega respekta, katere denar ne bi bil vreden počenega groša in katero bi sovražnik ob prvi priliki zasedel in osvojil.

Toda oni se varajo v svojih računih. Ljudstvo ni tako slepo, da bi ne videlo z zdravimi očmi. Zato smo trdno prepričani, da bo HRSS na prihodnjih volitvah svečano propadla in da bo ljudstvo odprto povedalo

g. Radiću in njegovim prijateljem: Zadosti je varanja in igranja z našimi življenjskimi interesi. Ljudstvo hoče mir, red in delo. Fraze in prazne obljube so prekoračile vse meje. Ne zastrupljajte več ljudstva z nevarnim strupom nezaupanja, mržnje in nesloge!

Tako se bo zgodilo onim, ki želijo volitve samo zato, da bi nadaljevali svojo nespametno in nebratsko borbo pri rušenju naše države.

Volitve niso vseh demokratov (Davidovčevcem) in klerikalcev (SLS dr. Korošec). Dasi ravno oni ne predstavljajo kompaktno ljudske mase na istem programu, bi radi prišli do oblasti, da položijo prisego zvestobe vidovdanski ustavi in da izvršujejo oblast na temelju te ustave.

Ker pa bi oni imeli oblast s pomočjo radičevcev in podobnih elementov, je gotovo in

očividno, da bi vse svoje delo in svojo politiko usmerili proti oni isti ustavi, kateri so prisegli zvestobo!

Zato se takim elementom nikakor ne more predati oblast v roke. Oni morajo iti pred ljudstvo, da mu povejo resnico in da položijo račun o svojem delu.

Gotovo je, da bi jih ljudstvo obsodilo tako, kakor so zaslužili s svojim dvoiličnim obnašanjem, nedelavnostjo in varanjem ljudstva. Ravno zato se oni bojijo volitev.

Ako že ni nobenega izhoda, ako se morajo volitve v resnici vršiti, tedaj je treba, da gremo vsi radikali na delo, da informiramo ljudstvo, da ga poučimo in ga napotimo na ono pot, ki ga vodi k boljši bodočnosti, sreči in blagostanju. Na delo za NRS in bodite prepričani, da vam bo ljudstvo sledilo in da bo končna zmaga naša.

Za državo!

Iz razpleta sedanje krize je razvidno, da bo zmagala fronta državotvornih Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki se zavedajo, da je naša država glede smernic notranje politike na odločilnem razpotju.

Naš izkušeni državni krmar Nikola Pašić je takoj v prvem trenutku odločno in jasno izjavil, da sedanja kriza zadeva v prvi vrsti naše državno življenje. Ta prognoza se je izkazala kljub najrazličnejšim dvomom in najraznovrstnejšim poskusom protidokazovanja kot točna.

Topot gre za državo, za njeno končno konsolidacijo in bodočnost na temelju one politike, ki je ustvarila našo državno zajednico, katero so potrdili rezultati svetovne vojne in na katero so prostovoljno pristali tudi oni, ki so za časa vojne stali v sovražni fronti napram Piemontu naše svobode.

Ta politika je sankcionirana v vidovdanski ustavi, ki garantira vsem državljanom popolno enakopravnost. Za to politiko je ogromna večina naših državljanov: ogromni del Srbov in vsi oni Slovenci in Hrvati, ki jim je na srcu srečna in velika bodočnost naše skupne države. Vsi ti so se združili v enotno državotvorno fronto, ker so razumeli odločilni trenutek, od katerega je odvisna naša nadaljna bodočnost: ali velika in mogočna, svobodna in in napredna kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, ali pa razkroj v majhne in slabe, reakcionarne in v bistvu nesamostojne »državice«, kakor so si jih zamislili oni nesrečni »voditelji«, ki so se borili proti vstavitvi naše države, napram kateri se čutijo krive in bi se z uresničenjem svojih ciljev radi iznebili odgovornosti pred zgodovino in bodočimi rodovi.

Liberalnost vidovdanske politike je povzročila, da so se ti elementi mogli neovirano kretati v škodo države. Uvideli so, da jim država prizanaša, ona država, ki je uničila vse njihove namene, zato so postali ošabni in predrzni. Kljub medsebojnim nasprotstvom, načelnim in programatičnim, so sklenili neke vrste zvezo, da bi po starem avstrijskem vzgledu »z združenimi močmi« navalili na državo. Za svojega vodjo so si izbrali starega sovražnika Srbov in Slovencev, habsburškega mon-

arhista Stjepana Radića, veleizdajalca naših državnih in narodnih interesov, ki je obžaloval osvobodilce Srbov izpod turškega jarma in ki bi Slovence najraje razdelil med Italijo in Avstrijo, ker so mu poleg Srbov na potu pri njegovih velikohrvatskih načrtih. V tej zvezi so tudi oni »pomilovanja vredni slovenski voditelji«, ki so v boju za naše osvobodjenje prepevali »Srbe na vrbe«! Ti voditelji niso tako predrzni kot je Radić, ker se poslužujejo hinnanščine, s katero bi radi dosegli to, kar hočejo drugi javno in odprto. Toda odigrali so tudi oni svojo licemersko vlogo, kajti: kdor drugim jamo koplje, pade sam vanjo! O separatističnih tendencah Mehmeda Spahe in Behmena ni treba niti govoriti, kajti njihove tendence se ne bi mogle uresničiti niti v najslabšem slučaju. Tem separatistom se je pridružil tudi vrhovni vodja demokratov Ljuba Davidović, ki pravi sicer, da priznava državno in narodno edinstvo, da pa hoče imeti to edinstvo s pomočjo Radića in njegovih separatističnih zaveznikov! Kdor pozna zgodovino političnega življenja v predvojni Srbiji, ta ve, zakaj in proti komu se bori Davidović s svojimi tovariši. Toda njegov boj je brez upa zmage!

Kakor hitro se je osnoval ta »opozicijski blok«, so se mu približali naši anarhistični elementi — Nemci in Madžari — ker so upali, da z zmago opozicijskega bloka uresničijo tudi njihove iredentistične želje! Kakor želijo Nemci in Madžari razpadi naše države, tako želijo na sramoto slovanskega imena tudi naši separatisti.

Napram tej separatistični in protidržavni fronti so postavili vsi zavedni in pošteni Srbi, Hrvati in Slovenci nacionalno in državotvorno fronto s parolo: za državo, za enotno, svobodno, veliko in mogočno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev! In v tej fronti so se združili vsi, ki resnično ljubijo svoj narod in ki hočejo za vsako ceno ohraniti neomadeževano pridobitve svetovne vojne.

Na čelu te fronte pa stoji velika Narodna radikalna stranka, katere zgodovina in sedanjost garantirata zmago državne misli, kakor jo vsebuje vidovdanska ustava, ki je za naše razmere edina rešitev in edini temelj naše narodne in politične svobode. XX

Angleški politik o g. Pašiću

Veliki angleški politik in diplomat Lord Curzon je rekel o g. Pašiću:

Srbija ima prav, da se ponaša s svojim velikim sinom g. Pašićem. On predstavlja pravi duh rivendikacije srbskih težnj, ter je v njem vsa ona veličina jugoslovenskih velikanih, ki so se borili za svobodo in edinstvo jugoslovenskega naroda.

Brez dalekovidne politike srbskega prijemera bi prišlo težko kdaj ali gotovo pozno do tega ujedinjenja, ki je izključno delo njegove politike.

Tej politiki mora biti hvaležen ves svet, zlasti Evropa, kateri je bila dana možnost, da se reši nemškega tiranstva.

Velikane, kot je Pašić, rodijo samo stoljetja.

Pašić ni samo Srbom, samo Jugoslovonom, temveč vsemu svetu dika in ponos.

Grehi demokratskih prednikov v Srbiji.

General Jovan Belimarković je rekel, da bo »razmetal po beograjski kaldri radikalsko meso«. Zakaj naj bi ga razmetal, kaj se radikali zagrešili? Oni so se borili proti režimu, prepovedovali so demokratične ideje ter so bili v gotovem oziru uporniki.

Kar so hoteli radikali, to obstoji že v mnogih evropskih državah, toda za nas je to bilo popolnoma novo ter po mišljenju Belimarkovića in tovarišev preuranjeno, da celo nevarno, to je nevarno za državo, a to se pravi nevarno za sam narod.

Belimarković in tovariši se imenujejo liberalci, v resnici pa so konservativci, odločni nasprotniki demokracije. Da bi v Srbiji uničili demokratični pokret, so hoteli razmetati po kaldri meso onih ljudi, ki učijo, da je treba državo upravljati demokratično!

V tem oziru se skladajo z liberalci tudi naprednjaki, ki so tipični predstavniki konservatizma, ki so se do l. 1880 nazivali »konservativci«, ki so l. 1883 brez usmiljenja razgnali radikale in ki so jih streljali na Kraljevici radi zaječarskega upora.

Vsled poraza na Slivnici so naprednjaki izgubili oblast, toda ostali so še nadalje konservativci, borili so se proti radikalom, ki so koncem osemdesetih let prišli do oblasti. Za njimi so prišli na državno upravo zopet liberalci, ki so bili še bolj konservativni in ki so streljali radikale (Goračič).

Malo pozneje, po kratki radikalski vladi, so prišli do vlade zopet naprednjaki, ki so bili še bolj konservativni. Ustava iz l. 1888, ki je bilo delo radikalov, je bila ukinjena l. 1894 kot »preveč svobodomiseln«. V veljavo je prišla ponovno ustava iz l. 1869, ki je bila delo liberalcev. Reakcija je dobila svojo kulminacijo v režimu dra Vladana Gjorgjevića. Njegova skupščina je bila sestavljena iz liberalcev in naprednjakov ter ni bilo v njej nobene opozicije.

Srbija je dobila še eno konservativno vladno, katere predsednik je bil general. To vladno je zrušil majski prevrat in pozneje po končanih volitvah, ki so se vršile popolnoma svobodno, so dobili radikali popolno oblast.

Ostanki teh predvojnih liberalcev in naprednjakov so današnji Davidovičevi demokrati, ki so se združili z največjimi nasprotniki naše države samo zato, da bi onemogočili radikale in obnovili svoj reakcijski režim, kar se jim pa ne bo posrečilo, ker je večina našega naroda na strani onih, ki so med najhujšim preganjanjem pripravljali osvoboditev ljudstva in ki so ustvarili našo sedanjo demokratično državo.

Prvi program Narodne radikalne stranke.

Ljubo D. Jurković.

Na temelju radikalnih idej Svetozarja Markovića sta dva odlična organizatorja in agitatorja, dva praktična moža ustvarila srbsko narodno radikalno stranko. (Beseda »radikalna« se ne nanaša, kakor to nekateri krivo mislijo, na besedo »srbska«, temveč pomeni socijalni nazor stranke — radikalizem, ki je razširjen v mnogih evropskih državah).

Ta dva moža sta Pera Todorović in Nikola Pašić, naš sedanji ministrski predsednik in načelnik naše stranke. Leta 1881. sta sestavila prvi program NRS, katerega prva točka se glasi:

»Za cilj naše državne ureditve smatramo: na znotraj ljudsko blagostanje in svoboda, na zunaj državna neodvisnost vseh ostalih delov srbstva.«

Radikali so takoj spoznali, da brez celokupnega narodnega osvobođenja in ujedinjenja ni mogoče urediti moderne in močne države, ki bi omogočila pravičen socijalni in kulturni razvoj naroda.

Razume se samoposebi, da radikali tedaj leta 1881. še niso mogli govoriti o osvobođenju ostalih delov našega naroda hrvatskega in slovenskega imena, ker ni bilo tozadevnega predhodnega sporazuma. Tega niso dopuščale niti notranje politične razmere v Srbiji (Obrenovićev režim) niti politične razmere in položaj Hrvatov in Slovencev v dvojni monarhiji. Z druge strani pa je bil sporazum s Hrvati in Slovenci skoraj nemogoč radi njihovega težkega političnega življenja, a mnogi njihovi prvaki in politiki so bili mišljenja, naj se naš narod, tako Srbi kakor Hrvati in Slovenci, ki živijo v Avstro-Ogrski, ujedini v okvirju same monarhije. Situacija torej ni dopuščala, da bi radikali v svojem prvem programu govorili o našem splošno-narodnem osvobođenju in ujedinjenju. O tem se je pričelo govoriti in delati šele leta 1903, ko se je Srbija osvobodila dinastije Obrenovićev in ko je prišel na prestol kralj Peter Karadjordjević in ko so radikali prevzeli v svoje roke vodstvo srbske politike.

»Da se ta cilj, osvobođenje in ujedinjenje Srbov, doseže — se glasi dalje v programu — je potrebno, da se razvije materijalna, duševna in moralna moč naroda. Ker je materialno blagostanje glavna podlaga za jačanje celokupne narodne moči, morajo državne ustanove — poleg skrbi za državljanske svoboščine — smatrati za svojo glavno nalogo, da povzdignejo ljudsko blagostanje s tem, da se dvigne produkcija in da se državna bremena pravilno razdelijo.«

1. Zakonodaja. Zahteva se narodna skupščina na najširši podlagi.

2. Uprava. Zahteva se, naj bo državna uprava kolikor mogoče cenena, enostavna in dobra.

3. Sodstvo. (Tu se zahteva svobodno sodstvo.)

4. Financa. Zahteva se odprava posrednih davkov. Uvede naj se neposredni davek, zlasti pa davek na osebno dohodarino. Ustanovi naj se državna banka in naj se uvede kredit za kmete in male obrtnike.

5. Prosveta. Stranka stoji na načelu splošnega obveznega in brezplačnega pouka. Država naj skrbi za siromašnejše dijake.

6. Volajstvo. (Tu se govori o ustroju vojske.)

7. Zunanja politika. 1. Zunanjo politiko je treba voditi tako, da se vedno čuvajo politični in gospodarski interesi naše domovine, da se živi v slogi z vsemi bratskimi sosednimi narodi, zlasti, da se čimprej doseže

sporazum s Črno goro in Bolgarsko, da se organizira kulturna pomoč razdeljenim in neosvobođenim delom srbstva, kakor tudi vzbujanja zavesti narodnega edinstva v oddaljenih srbskih pokrajinah, ki so podvržene tujim elementom. 2. Bratski odnosi z Bolgarsko.

8. Praktične zahteve. 1. Popolna tiskovna svoboda. 2. Svoboda zborovanja in govora. 3. Svoboda združevanja. 4. Občinska samouprava, osebna in lastninska varnost. 6. Finančna reforma in varčevanje v gospodarstvu.

S tem programom, ki je še danes aktualen, sta šla Todorović in Pašić med narod.

Čim se je radikalna stranka ustanovila, je skoraj ves narod v Srbiji stopil v radikalni tabor. Leta 1880. sta pripadali dve desetini srbijskega naroda radikalni stranki, znatna večina pa je ostala zvesta tej stranki in njenim voditeljem do današnjega dneva.

Nastop radikalne stranke je preobrazil celokupno javno življenje v Srbiji. Na mesto romantičnega liberalizma prejšnjih naraščajev je nastal nov pozitivistični demokratizem najprej v smeri ruskega socializma, pozneje pa v smeri praktičnega radikalizma.

Radikalna stranka je stopila v odločno borbo za zmago svojih načel, za zmago napredka in zboljšanja gospodarskih razmer. Po težkih in velikih borbah z reakcijami v Srbiji je bila radikalna stranka pravi izraz ljudske volje. Ona je prinesla Srbiji najliberalnejšo in najbolj svobodomiselnost ustavo na svetu. Odstranila je ljudske pijavke in Obrenoviće ter je postavila na prestol Petra Karadjordjevića, ki je bil odločen pristaša modernih socijalističnih idej in ki je sam pisal in prevajal socijalistične spise. S socializmom se je seznanil v Ženevi, kjer je živel kot begunec in občeval z Bakuninom in drugimi ruskimi socijalisti.

Od leta 1903 naprej daje radikalna stranka popolnoma nove smernice srbski politiki in jo vodi do danes skoro vedno samá. Cela množica velikih mož, ki so pričeli politiko velikega štila in širokega obzora, Nikola Pašić, Stojan Protić, Ljuba Jovanović, Milemko Vesnić, Miša Vujić, Milovan Milovanović, Sava Gjurčić, Prota Diavić, Andra Nikolić, Laza Paču in nešteto drugih so posvetili vse svoje sposobnosti, da povzdignejo Srbijo in da ustvarijo iz nje Piemont celokupnega našega naroda, srbskega, hrvatskega in slovenskega imena.

V teku komaj petnajstih let so povzdignili ponižano, osramočeno Srbijo kneza Milana na visoko stopnjo kulture, blagostanja, gospodarskega napredka diplomatskega ugleda in vojaške sile.

Notranja uprava se je uredila: svoboda tiska, zborovanja in združevanja je bila nemajdana. Analfabetizem je izginel, snovale so se osnovne in srednje šole in izpolnjevala se je univerza. Uredilo se je agrarno vprašanje, gradile so se železnice in ceste. V državnem proračunu je bilo doseženo ravnotežje, izplačevali so se dolгови v inozemstvu, vojska se je oboroževala in krepila. Vzgajal se je naraščaj najboljših oficirjev.

Zunanja politika se je orijetirala v pravi smeri — v smeri balkanske zveze in naslojitve na Rusijo.

Kar je storila kraljevina Srbija v desetih letih po uboju Aleksandra Obrenovića pod radikalnim režimom, je edinstveni slučaj v politični zgodovini vseh narodov.

Čim je radikalna stranka konsolidirala notranje razmere v Srbiji, je obrnila svojo

pozornost rešitvi zunanje-političnih vprašanj. K temu so jo primorali politični dogodki v celi Evropi. Samo po sebi umevno je morala NRS rešitev socijalnih problemov odgoditi do ureditve splošne politične situacije, ki je bila takrat zelo nepovoljna za ves naš narod. Kakor je iz vsega tega razvidno, je radikalna stranka razvila svoje delo v Srbiji na socijalnem, izven Srbije pa na političnem polju.

Delo radikalne stranke na nacionalno-političnem polju je bilo ovenčano z nepričakovanimi uspehi — z osvoboditvijo naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev. Z ustvaritvijo te države, ki je osnovana po programu radikalne stranke, je radikalna stranka zaključila svoje štiridesetletno delo.

V novi državi so nastale nove potrebe in nove razmere. V začetku se je vsakemu zdelo, da je njihova naloga končana, celo mnogim radikalom. Kmalu pa se je pokazalo, da ni tako. Občutila se je potreba, da vodi radikalna stranka še nadalje državne posle in državno politiko, in sicer iz enostavnega razloga, ker ni bilo nikogar, ki bi jo nadomestil. Treba je bilo najti veliko število spretnih in okretnih diplomatov, državnikov, politikov, finančnikov itd. Po mojem mnenju je pri nas le malo takih mož. Toda eno je gotovo, da jih je v radikalni stranki več nego v vseh drugih strankah, ki so nastale po vojni in ki se še niso dovolj konsolidirale na znotraj.

Razmere same, ki so nastale takoj v začetku novega državnega življenja, so pozvale radikalno stranko, da razvije v novi kraljevini svoje delo tako, kakor prej v mali kraljevini Srbiji.

V tem smislu je radikalna stranka preosnovala svoj prvi program in razširila svoje delovanje na vso kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Odprla je vrata vsem državljanom naše velike kraljevine. V tem smislu je spremenila tudi svoj naziv v Narodno radikalno stranko kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Radikalna stranka je izvršila večji del svojega prvega programa. Izvršila je častno prvi del svoje zgodovinske vloge ter je s tem ustvarila široko podlago za nadaljnje delovanje.

Bodočnost bo pokazala, kako bo izvršila svojo nadaljnjo vlogo v življenju našega troimenega naroda. Ako gledamo v bodočnost na temelju dejstev prošlosti in sedanjosti, potem ni razloga, da bi dvomili o njenih nadaljnjih uspehih. Razven velikih predsodkov ni nobenega razloga, da bi dvomili o iskrenosti in sposobnosti NRS.

Radikalno stranko čakajo še težke naloge, toda ona jih bo gotovo izvršila na podlagi izkušnji, ki si jih je pridobila s svojim pozitivnim delom in odločno borbo.

Pot spoznanja.

»Virovitičani« (Virovitica): Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev je nastala po volji naroda. Obstoji že nad pet let kljub rovarjenju od zunaj in od znotraj. To je zgodovinsko dejstvo, ki ga ne more nihče zanikati. Najzanimivejši in najsmušenejši pri tem so pojavi zmešnjave »človečanskih mirotvornih republikancev« s svojim zanikanjem države na znotraj in svojimi sramotnimi podletji v inozemstvu. Ti ljudje nezadovoljni z državo ureditvijo, so pričeli rušiti državo, mesto da bi na merodajnem mestu v parlamentu delovali za popravke te ali one pogreške in da bi tam s svojim delom pomagali izpopolniti državno ureditve. Radič je imel nešteto govorov, napisal je cele knjige nekakih pisem in poslanic hrvatskemu narodu, kateremu je neprestano obljubljal proglasitev mirotvorne človečanske republike. Seveda ni mogel izpolniti svojih obljub. Mirotvorni republikanci so končno pribežali v državni parlament.

Klevete naših nasprotnikov.

Nasprotniki državnega in narodnega edinstva, kakor ga zastopa Narodna radikalna stranka, so se spravili v zadnjem času zlasti na radikalske voditelje, katerim očitajo vse mogoče stvari, da bi prevarili ljudstvo in ga še nadalje izrabljali v svoje separatistične namene. Posebno jim je na potu sivolasi prvoboritelj narodnega radikalizma g. Nikola Pašić, kateremu očitajo nekdanji avstrijski podrepani in habsburški hlapci nečisto prošlost, ne da bi poznali zgodovino Narodne radikalne stranke, oziroma jo potvarjajo po svoji stari metodi.

Tako je neki politični šarlatan te dni zapisal, da je Pašić l. 1883 po timoškem uporu izdal svoje sobojevnike in pobegnil v Avstrijo.

Pisec je v slabem namenu kratkomalo zamolčal, da je takrat celokupno vodstvo radikalne stranke zahtevalo, da se mora Pašić umakniti iz Srbije, ker je stalo na stališču, da se mora v najslabšem slučaju rešiti vsaj vodja stranke in ž njim radikalski pokret. Pisec tudi ne ve, da timoški upor ni delo radikalov, temveč reakcija na izzivanje policijskih organov kralja Milana ob priliki nasilnega odvzemanja pušk v timoškem okrožju.

Naravno, da je bil radikalski pokret na potu naprednjaški stranki kralja Milana in bo posebno nevaren, ko se bo obelodanila tajna vojna konvencija med kraljem Milanom in Avstrijo. Po tej konvenciji je postala Srbija avstrijska dekla samo zato, ker je Avstrija dala garancijo za prestol dinastiji Obrenovičev v Srbiji.

Nasprotniki radikalskega pokreta so seveda naprtili radikalom likin atentat in timoški upor. Nosilec radikalne ideje pa je bil prvi tovariš Svetozarja Markovića gosp. Nikola Pašić.

Ker je poznal skrivnosti tedanje policijske umetnosti — v dneh timoškega upora, je skrivnostno izginil radikal kmet Adam Bogosavljević — je moral g. Pašić zbežati, da si reši življenje.

Ako Pašić ni obvestil Raše Miloševića o svojem begu, je storil to iz oportunitete. V Beogradu je takrat mrgolelo volunrov in

najmanjša beseda je zadostovala, da se onemogoči vsako delo. Sicer pa sam Raša Milošević v svojem spisu »Timočka buna« pravi, da so se veselili vsi voditelji glavnega odbora, ko so zvedeli, da se je Pašiću posrečilo uiti maščevanju kralja Milana.

Da pa je bilo kralju Milanu več do Pašičeve glave nego do vsega drugega odbora, je razvidno iz dejstva, da je od jeze skoraj znorel, ker je Pašić srečno prestopil mejo. Ako bi po nesreči prišel Pašić v Milanove roke, ne bi Pašić sedel danes na svojem mestu in kdove, kako bi se razvili politični dogodki Srbije in našega ujedinjenja.

Borba radikalne stranke je šla v prvi vrsti za tem, da se Srbija osvobodi avstrijskega jarma, pod katerega jo je spravil kralj Milan. Da je bila radikalna stranka vedno slovanska, je razvidno že iz dejstva, da je osnovana na podlagi ruskega agrarnega socializma. Zato je morala biti Pašiću mnogo ugodnejša zajednica z Bolgari nego suženstvo pod kraljem Milanom. Temu prepričanju in deloma nepopularnosti vojne l. 1885 je treba pripisovati njegov proglas iz Bolgarske. Treba pa je dobro vedeti, da tedanja Bolgarska pod vplivom Rusije ni bila Bolgarska Todor Aleksandrova in neslovanska, barbarska Bolgarska iz vojne 1912/13 in svetovne vojne, s katero se veče Stjepan Radić in njegovi tovariši!

Pašičevo držanje ob priliki Ivandanskega atentata 1899 je gesta izkušenega politika. Ta atentat je bil naročen in radikali naj bi ga plačali z življenjem. Da Pašić ni podal one izjave, ki jo je izrecno zahteval kralj Milan, ne bi bilo ne Stojana Protića ne celega vodstva radikalne stranke. Samo s to izjavo je izposloval amnestijo in ž njo možnost definitivnega obračuna z dinastijo Obrenovičev, ki se je izvršil 28. maja 1903. Da ni prišlo do tega, bi srbski kmet nikdar ne znal ceniti svoje svobode. Da ni prišlo do tega, ne bi dinastija Karadjordjevičev nikdar osvobodila male Srbije z idejo ustavnosti, ampak bi morda še danes sedel na prestolu od Avstrije vzdrževan degeneriran Aleksander Obrenović ali Draga Mašin ali morda šarlatan Lunjevica in mesto srbskega Piemonta bi imeli danes Srbijo sramote.

Delo „velikosrbov“ za osvobođenje SHS.

Naši nasprotniki radi trdijo, da se Srbi pred vojno niso zanimali za nas Slovence. Mi smo to laž že ponovno razkrinkali in dokazali, da so se Srbi v okrilju Narodne radikalne stranke zelo intenzivno zanimali za nas in za naše osvobođenje.

Zlasti živahno je bilo tozadevno delovanje srbskega dijaštva, kar je razvidno iz »Preporoda«, glasnika vsesrbske srednješolske omladine. Ta list je priobčil 15. aprila 1912 članek Ljubomira Radovanovića, ki ga priobčujemo v izveščju:

Francoski filozof E. Renan je nekoč rekel svojim dijakom sledeče besede: Smatrajte, dragi učenci, svoja leta za zelo značilna. V teh letih se pripravlja človek kot bodoči koristen ali škodljiv član naše družbe. Mi ne moremo dajati pravca družabnemu življenju, mi ne moremo reformirati družbe, toda za vse to se moremo pripravljati. O tem naj bo težišče našega delovanja. Moramo se pripravljati za bodočnost. Četudi ne vidimo plodov našega dela danes, ga bomo videli po nekaj letih in kolikor danes delamo, toliko bomo vredni pozneje.

Našemu narodu je potrebna danes, kakor še nikdar dosedaj vsestranska pomoč, a predvsem pomoč njegovih izobraženih sinov. Kdor ve, v kakšnih težkih razmerah se nahaja danes naš narod, kako se v njem radikalno ubija njegova nacionalna zavest, kako se mu vsiljuje tuje ime in tuj jezik in kako lahko sprejema tujo kulturo, ki more biti zanj zelo škodljiva, ta ve kaj je treba storiti in kako je treba delati. Omladina izza madžarskega upora, ki je doživela komaj prvo vojno s Turki, je izumrla. Zdi se, kakor da je ž njo izumrla tudi nacionalna zavest omladine. Toda narod je pričakoval omladino, ki ne bo pisala samo pesmi, ampak ki se bo z vso svojo energijo oprijela nacionalnega dela in ki bo začela ustvarjati ljudi, ki bodo ustvarili naše ujedinjenje. Narod je vedel, da ta omladina mora priti. In ta omladina je prišla.

Ta nova omladina ve, da ne sme skrbeti samo za ono, kar vidi okoli sebe, ona ve, da so Srbi in Hrvati en narod, da so njihovi interesi skupni in ravnotako njihova bodočnost. Ona ve, da srbsko-hrvatski narod, razcepljen na razne dele, ne more dati svetovni kulturi ono, kar bi mogel dati ujedinjen. Vred-

nost vsakega naroda se meri danes po njegovi kulturi. Desetmilijonski srbsko-hrvatski narod more imeti svojo kulturo, veliko in moderno kulturo, ki bi se mogla primerjati z zapadnimi kulturami. Ravnotako je tej omladini znano, da je popolna sreča srbsko-hrvatskega naroda ali bolje rečeno jugoslovenskih narodov, med katerimi je tudi slovenski narod edinole v njihovem edinstvu in ujedinjenju. Iz srbskega, hrvatskega in slovenskega naroda se mora ustvariti srbsko-hrvatsko-slovenska država, t. j. srbsko-hrvatsko-slovenski organizem, ki bo imel svoje središče — eno a ne tri — in ki bo imel svojo moderno nacionalno kulturo. Kajti samo, ako ustvarimo močno kulturo, ki se bo mogla primerjati z angleško, francosko in nemško kulturo in ki bo mogla nadkričiti avstrijsko kulturo, samo ako naš veliki narod na ta način da svetu nekaj velikanov svetovnega glasu in na ta način dokaže, da more, hoče in mora živeti, da se more in mora razvijati, samo na ta način se bomo mogli zoperstaviti drugemu narodu, ki hoče uporabiti našo nekulturo kot dokaz, da nismo zreli za svobodno življenje.

Srbo-Hrvati skupno s Slovenci morajo ustvariti svojo moderno kulturo. S tem ni rečeno, da nimamo kulture. Imamo jo, toda komaj v začetku. Moderna kultura se ne more razvijati v razcepljenih delih naroda, od katerega večji del nima svoje svobode in samostojnega razvoja. Narod, ki mora voditi borbo za svoj obstanek, za svoje nacionalne lastnosti, za svoj jezik in za svoje ime, ne more ustvariti svoje kulture. Razdeljen narod, preganjan, z raznimi imeni in z raznimi trenutnimi interesi, ne more roditi toliko velikih mož, kakor je to mogoče v ujedinjenem in svobodnem narodu. Za razvoj te moderne nacionalne kulture mora biti tudi družba, v kateri se ta kultura razvija, nacionalna, toda nacionalna družba je nemogoča brez nacionalne države. Treba je torej ustvariti nacionalno srbsko-hrvatsko-slovensko državo, v kateri se bo naša bodoča kultura razvila do zadnje stopnje.

Zato pomeni delovanje za ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev ustvarjanje družbe ali bolje rečeno naroda, ki bo živel po svoji volji, po svojih sposobnostih in svoji kulturi ter se bo tako mogel upreti sovražniku, ki nam hoče vsiliti svojo kulturo.

Delo in utrujenost.

Cestni delavci, ki tlakujejo s težkimi bati, se najhitreje utrudijo v rokah, ki se pri vsakem udarcu močno pretresejo. To povzroča posebno pri začetnikih hude bolečine. Po 20-urni hoji čutimo močno utrujenost v tilniku in v gornjih delih ramen, med tem ko povzroči hiter tek neprijetne bolečine v spodnjem delu nog. Angleški učenjak Crawley, ki je napravil obilo poizkusov o najrazličnejših vrstah utrujenosti, pa pravi, da opravljajo najnapornejše delo kovači, ki kujejo s težkimi kladvi in občutijo že po kratkem času veliko trudnost v ledjih. Mesarja začne boleti pri sekanju mesa najprej zapestje in spodnji del roke. Tudi zdravniki zatrijujejo, da čutijo večjo utrujenost, ko izvršujejo operacije v očeh kot pa v rokah.

Pri različnih športnih panogah se utrudijo najrazličnejši deli telesa. Igralcu tenisa se utruja najprej spodnji del roke; najhujše bolečine čuti v sredincu desne roke in v komolcu. Nogomet utruja koleno. Pri golfu in bilardu, dveh igrah, pri katerih je nervozna napetost zelo visoka in ki ne povzročata posebnega utrujenja telesnih delov, se pa utruja živčni sistem.

Iz notranje politike.

: **Narod v južnih krajih za radikale.** Predsednik narodne skupščine g. Ljuba Jovanović je posetil te dni Skopje in druge južne kraje, od koder se je vrnil v Beograd ter je poročal g. Pašiću o razpoloženju naroda, ki je za nadaljevanje dosedanje državne politike. G. Jovanović je dobil vtis, da je radikalom pri novih volitvah zagotovljeno v teh krajih večje število mandatov, kakor so jih imeli do sedaj.

: **Radikalna zmaga.** Pri občinskih volitvah v Požanički občini v požarevskem okrožju so dobili radikali 376 glasov, združena opozicija pa samo 99 glasov kljub temu, da je bila opozicija pri zadnjih volitvah močnejša. Izid teh občinskih volitev se smatra kot prognoza za bodoče volitve v narodno skupščino.

: **Volilni sporazum med radikali in Slovaki.** Med radikali in vodstvom slovaške stranke v Novem Sadu se je dosegel sporazum v svrhu sodelovanja pri bodočih volitvah v narodno skupščino.

: **Strankina disciplina.** Veliki duhovnik slovenske klerikalne stranke dr. Korošec je v »Slovenec« moral priznati jako disciplino Narodne radikalne stranke. Dr. Korošec je očividno računl, da pribegne na svojo stran tega ali onega, toda preriznil je v trd oreh. Sicer pa je imel dr. Korošec tudi sicer že večkrat priliko, da se je prepiral o taki disciplini Narodne radikalne stranke. Zato je popolnoma pravilno, da se je dr. Korošec spomnil pokojnega Stojana Protića, »ki ga je kljub temu, da je bil v stranki tako jak in ugleden, zdrobilo kolo strankine discipline.« In tako se bo zgodilo z vsakim, ki bi se odtujil duhu in tradicijam radikalne stranke!

: **Med radikali vro.** Tako poroča velikoimni »Slovenec« na podlagi pisave beogradskega lističa »Smotrec«, ki ga izdaja užaljeni radikalni poslanec. Toda »Slovenec« se silno moti, ako misli, da bo kak nediscipliniran član radikalne stranke delal čudeže v korist klerikalcev! Velika radikalna stranka je doživela in preživela še marsikaj drugega in hujšega, kakor pa je n. pr. užaljena pisava »Smotrec« ali pa moralno pridiganje milijonarja Petrovića. »Slovenec« naj se lepo potolaži in naj urno prebavi svoje pruhe, dokler je še čas!

: **Slabi izgledi za Davidovićeve demokrate.** Te dni je sklical Ljuba Davidović v Subotici shod svojih pristašev. Zborovanje se je vršilo v kinematografski dvorani, kamor je prišlo tudi mnogo pristašev drugih strank. Ko je hotel predsednik subotičke demokratske organizacije otvoriti zborovanje, so ga pozdravili navzoči s klici: Doli Davidović, doli z Radićem, živel Pašić, živel Pribičević! Vsi poizkusi, da se otvori zborovanje Davidovićeve demokrate, so bili brezuspešni. Davidovićeveci so pozvali policijo in prišlo je do težkih spopadov. Zborovanje pa se kljub temu ni moglo vršiti. Končno se je vršila neka seja v privaatnem stanovanju, kjer so subotički demokrate pri zaprtih vratih sklenili, da odobravajo Davidovićevo paktniranje z Radićem. — Davidović je imel tudi v nekem zagrebškem kinematografu zborovanje, ki pa je bilo bolj srečno, ker se je vršilo med njegovimi radićevskimi prijatelji. — Subotičko »zborovanje« je pač zaslužena lekcija g. Davidoviću, ki bo najbrže doživel še več podobnih »zborovanj«. Značilno za demokratsko demokracijo je dejstvo, da je Davidović zahteval policijsko intervencijo, ko je uvidel, da je pogorel na cel črti.

: **Razkol v Radićevi stranki** je po poročilih iz Beograda in Zagreba neizogiben. Prvo večje nesoglasje se je pojavilo ob priliki debate o poslanskih dnevnicah. Ortodoksni Radićevi poslanci so izdali brošuro »Dve prisegi«, v kateri napadajo one poslance, ki so se s svojo prisego kraju od 24. marca t. l. izneverili republikanski prisegi od 28. novembra 1920. — V kratkem pa pričnejo Radićevi nezadovoljneži izdajati v Zagrebu svoj list, v katerem bodo krifirali celokupno radićevsko politiko in njene voditelje. Nezadovoljneži očitajo predstavnikom HRSS razne nekorektnosti, kakor brezvestno upravljanje z denarjem, ki je bil nabran za Seljački dom, in s katerim so posamezniki celo obogateli. Zlasti obtožujejo Pavla Radića, da je na račun stranke kupil hišo in zemljo ter Predavca, da je ravno tako na račun stranke kupil veliko posestvo.

: **Razkol med slovenskimi demokrati.** Iz Maribora nam poročajo, da je razkol demokratske stranke v Davidovićevo in Pribičevićevo skupino povzročil razcep tudi med tamkajšnjimi demokrati. Isto nam poročajo iz drugih krajev.

: **Radić pride pred sodišče.** Na seji ministrskega sveta se je razpravljalo o najnovejših Radićevih veleizdajniških ukrepih v inozemstvu. Kakor poročajo, je vlada sklenila, da se uvede proti Radiću sodno postopanje radi zločina proti državi.

: **Radić in Madžari.** Madžarsko časopisje hvali Radića kot velikega prijatelja madžarskega naroda in kot tradicionalnega sovražnika Srbov. Madžari morajo podpirati Radićevo akcijo proti enotni državi Srbov, Hrvatov in Slovencev, ker je to v interesu vzpostavitve madžarske države. In s takim človekom se družijo naši opozicionalci od Davidovića do Korošca!

Radić in blok.

Krsta Cicvarić piše v svojem dnevniku: Stjepan Radić se udeležuje že dolgo javnega življenja kot publicist. Pred vojno je obračal nase pozornost tudi kot poslanec v hrvatskem saboru, kjer je imel včasih zelo dolge govore, kakor n. pr. oni govor povodom aneksije Bosne in Hercegovine, ko je Radić opravičeval aneksijo in silno napadal Srbijo, ki jo je imenoval sovražnico Hrvatske.

Pred tem govorom je povzročil Radić veliko zmešnjavo za časa aneksijske krize s svojim potovanjem v Rusijo, kjer je skušal prepričati javno mnenje in merodajne kroge, da je aneksija v interesu Slovanstva in da Rusiji ni treba pomagati Srbiji v njeni akciji proti aneksiji.

Radića so takrat obtoževali, da je delal za Avstrijo, toda on ni delal za Avstrijo radi Avstrije, temveč radi tega, ker je mislil, da se more s pomočjo Avstrije ustvariti Velika Hrvatska. V aneksiji Bosne in Hercegovine je videl Radić važen korak k ustvaritvi velikohrvatskega ideala.

Iz tega razloga je Radić za časa svetovne vojne prepeval himne Avstriji in hrabil hrvatske vojake, ki so šli nad Srbe, katerih propast je iskreno želel in jo prorokoval v svojih govorih in člankih.

Zmaga Srbije je bila zanj veliko iznenađenje in četudi je trenutno ustavil svojo borbo proti Srbiji, je vendar ni nehal sovražiti, kar se je kmalu pokazalo v njegovih govorih in člankih, v katerih je tako nesramno napadal Srbijo in njenega vladarja, da ga je morala državna oblast zapreti.

Ko je bil izvoljen za poslanca, je prišel na svobodo ter je nadaljeval svojo borbo. Proglasil je celo hrvatsko republiko! Ko je to storil, se je z vsemi silami trudil za priznanje te republike in celo za priznanje s strani Srbije, ki naj bi potem odpoklicala svojo vojsko iz Hrvatske.

Vsa njegova politika po proglasitvi republike je imela ta smisel in ta smisel je imelo tudi njegovo nedavno potovanje v inozemstvo. Ta smisel so imele vse njegove izjave v inozemstvu, kakor tudi vsi njegovi članki, ki so po njegovem odhodu izšli v njegovem »Slobodnem Domu«, kakor tudi oni, ki so izšli pred njegovim odhodom.

V svrhu priznanja hrvatske republike je ponudil svojo podporo opozicijskemu bloku v Beogradu, ki si je postavil nalogo, da zruši vladu, ki je branila državno edinstvo.

Ta podpora pa je kompromitirala opozicijski blok, kompromitirala ga je tem bolj, ker je Radić, potem ko je poslal svoje ljudi v Beograd, pričel še hujše napadati Srbijo in zahteval, naj Srbija izroči Makedonijo Bolgarski!

S tem je prišel opozicijski blok v zelo neprijeten položaj ter se je zatekel k zanimivi metodi: pričel je trditi, da je vse falzificirano, kar so priobčili časopisi pod Radićevim imenom! »Ni mogoče, da je Radić to rekel,« vzklikajo listi opozicijskega bloka. Torej ni mogoče ono, kar je v duhu celokupnega dosedanjega Radićevega delovanja, torej ni mogoče, da je Radić res Radić!

Naše razmerje do Bolgarske.

V zadnjem času se je zopet mnogo pisalo o makedonskem vprašanju in vsem je še znana izjava hrvatskega voditelja Radića, da se mora Makedonija vrniti Bolgarski. V istem vprašanju se je blamiral tudi angleški poslanec Rihardsom, ki je naslovil na zunanjega ministra interpelacijo ali so uradno potrjena vesti o pokolju bolgarskega in muslimanskega prebivalstva v južni Srbiji in ali namerava vlada po svojem zastopniku pri Zvezi narodov zahtevati takojšnjo preiskavo. Dobil je odgovor, ki je edin mogoč, da so te vesti lansirane v svet Bolgari in Arnavti.

Makedonstvujušči torej še vedno ne mirujejo in njihove tajinstvene organizacije delujejo brez »službene« vednosti bolgarske vlade. Mi sicer pripisujemo tem dogodkom precej manjšo važnost, kakor jim v resnici gre. Naši srbski rojaki povsem drugače gledajo na Bolgare, kakor mi, ki nismo živeli nikdar z njimi v neposrednih stikih. Kljub temu so se vse naše dosedanje vlade resno trudile, da bi vzpostavile s sosednjo Bolgarsko dobre odnose. Toda vsi poizkusi so se razbili ob trdovratnem odporu makedonskih organizacij. Seveda je na ta način nemogoče priti do onih prijateljskih stikov, ki bi jih bilo želeli med dvema sosednjima slovanskima narodoma.

O našem razmerju do Bolgarske je napisal svoječasno »Sbornik zahrančni politiki«, oficijelni organ češkoslovaškega zunanjega ministrstva, sledeče:

Problem medsebojnih odnosov med dvema slovanskima narodoma je bolj psihološki nego političen. S tega vidika je treba tak problem tudi reševati. Razmerje med Jugoslaveni in Bolgari spada v Slovanstvu med najbolestnejše in edina možnost, katero je zgodovina ponudila obema narodoma, da uređita prijaznejše odnose, se je čez noč sprevergla v izhodišče še večjih sporov: balkanski Savez proti Turčiji leta 1911 se je končal z bojem na Bregalnici, beseda »balkanizacija« je postala izraz za razmere, ki so popolnoma neurejene. Potek svetovne vojne pa je strašno pokazal, kam more dovesti spor dveh narodov, ki sta sorodna po jeziku in plemenu in pri tem od zgodovine obsojena k večnemu sosedstvu.

Bolgarija je l. 1915 po krivdi svoje dinastije in notranjih razmer vladajočih strank zagrešila smrtni greh nad Srbijo in Evropo. Ta stvar se ne da zmanjšati, tudi ne s tem, da se bolgarskega naroda ne da istovediti z nasilno politiko bolgarske vlade. Srbija je preveč trpela vsled bolgarsko - madžarske okupacije, preveč bolešno je prišla v stik z bolgarskim narodom, oblečenim v uniformo, da bi bilo možno splošno govoriti, da je bil bolgarski narod prisiljen, zapeljan, v zmoti.

Šele Stambulijskega era je dokazala, da niso na Bolgarskem zamrli vsa bratska čustva. Toda z njegovo smrtjo je zopet vzplapolal plamen sovraštva napram Srbom, ki ga skuša vlada prof. Cankova ovirati samo na zunaj, medtem, ko se v notranjosti zbirajo eksplozivne snovi, ki lahko zopet enkrat dovedejo do Bregalnice.

Rešitev makedonskega vprašanja je treba torej prepustiti času kot najboljšemu zdravniku v takih slučajih. Naša vlada pa naj se potruži razširiti v Makedoniji ono kulturno stopnjo, ki je potrebna, da se narod otrese zunanjih vplivov. Tako bo prišel sam od sebe čas, ko bodo morali Bolgari uvideti škodljivost svojega početja. Nikakor pa ne smemo dopustiti, da bi še celo kak Radić podajal izjave o stvareh, ki so v nasprotju s čustvi kakega dela našega naroda, in ki utegnejo škodovati mirnemu sožitju obeh slovanskih narodov.

Iz vsega sveta.

Na potu k pomirjenju Evrope moremo zaznamovati nekaj važnih dogodkov. Predvsem naj omenimo, da je reparacijska komisija sprejela v celoti izvedeniške predloge kot podlago, na kateri naj bi se vršila nadaljnja pogajanja. Tudi nemška vlada je uvidela, da ne more še naprej slepomišiti in se je uklonila ter sprejela predloge gospodarskih in finančnih strokovnjakov. V zadnjem času pa je poslala reparacijska komisija izvedeniško poročilo vsem udeleženiim zaveznikiim vladam, da sprejmejo določbe, ki se neposredno tičejo njih. Ako še dodamo, da je predloge pozdravil tudi francoski narod, ki je pri tem najbolj prizadet, moramo priznati, da rešitev reparacijskega problema uspešno napreduje. Pri tem nas moti samo nekaj.

Kakor smo že ponovno poročali se vrše dne 4. maja volitve na Nemškem. Sprejem izvedeniškega poročila, ki vsebuje za Nemce trde, toda pravične in nepristranske pogoje, je dalo nemškim nacionalistom povod, da so pričeli ostro volilno gonjo proti vsem elementom, ki so uvideli potrebo, da se more Nemčija osvoboditi samo z žrtvami. Bivši državni podkanceler in voditelj nemškonacionalcev je objavil v raznih vsenemških listih članek, ki naravnost poziva k uporabi proti poročilu strokovnjakov. Iz članka izzveni, naj Nemci še nadalje zavlačujejo s plačevanjem obveznosti, prevzetih v verzajski mirovni pogodbi. Helfferich se nadalje ne peča z vprašanjem posledic, ki bi zadele nemški narod v slučaju, da bi prišla na vlado nacionalistična večina, ki bi enostavno prezrla mnenje nepristranskih strokovnjakov, ki je vzbudilo po vsem svetu splošno odobravanje. Njemu gre v glavnem za to, da s patrijotičnimi frazami zbere največ glasov na svoji kandidni listi. Ne pomisli pa pri tem, kako bi mogel v slučaju zmage pod pritiskom razmer potolažiti razburkane nacionalistične strasti. Tudi to je nov dokaz, kako ugodna tla imajo v Nemčiji neodgovorni demagogi. Čuditi se torej ne smemo, da zahtevajo Francozi glasno svojo varnost proti Nemčiji. Sicer pa so nastopili proti Helfferichu razni nemški državni in svariili nemški narod pred nepremišljenostjo, ki bi utegnila postati usodna za nemško državo in narod.

Rusko-angleška konferenca napreduje zelo počasi. Načelnik ruske delegacije je Rakovski, z angleške strani pa vodi pogajanja sam angleški ministrski predsednik Macdonald. Kakor znano, je angleška vlada priznala sovjetsko Rusijo, ne da bi prej zahtevala kake koristi, kakor so to storili Italijani. Rusi lahko torej nastopajo napram Angležem nekoliko drugače. In res so zahteve z obeh strani take, da bo le s težavo možno doseči sporazum. Ruski delegati zahtevajo predvsem, da se Rusiji povrne zlato, ki so ji ga ugrabili gen. Kolčak in drugi protirevolucionarji; poleg tega zahteva Rusija odškodnino za porušene stavbe, železnice, rudnike itd. za časa protirevolucionarnih bojev. Ta odškodnina bi morala znašati 1 milijardo 200 milijonov sterlingov. Dalje zahtevajo Rusi prilično enako vsoto za plačevanje pokojnin žrtvam državljanske vojne. Končno bi morala biti povrnjena Rusiji škoda, ki jo je utrpela njena trgovina radi blokiranja. Skupno zahtevajo Rusi okoli 10 milijard sterlingov odškodnine.

Angleške zahteve so sicer nekoliko manjše, vendar se z njimi ne strinjajo sovjetski delegati. Macdonald pa je izjavil, da se ne more osmešiti pred svetom s tem, da bi mogel razpravljati o fantastičnih ruskih zahtevah.

Angleški ministrski predsednik Macdo-

nald je izjavil na angleško-ruski konferenci, da gre predvsem za likvidacijo preteklosti, za določitev medsebojnih zahtev in obveznosti ter za ustvaritev mirnih in koristnih odnošajev med obema državama.

Macdonald je poudaril pravice britanskih posestnikov ruskih vrednostnih papirjev, pravice britanskih državljanov, ki so v Rusiji trpeli v materialnem in duševnem oziru. Macdonald je izjavil:

Anglija bo glede teh vprašanj predložila svoje predloge, ter bo ruske protipredloge motrila z isto pozornostjo, kakor bodo Rusi motrili angleške predloge. Konferenca se bo bavila z že sklenjenimi pogodbami na temelju priznanja, da so te pogodbe obvezne za Anglijo in Rusijo. Vodila se bodo pogajanja za sklep trgovinske pogodbe, ki naj nadomesti sedanje konvencije. Bavili se bodo tudi z vprašanjem propagande v svrhu odstranitve sedanjih težkoč. Rusija se mora v interesu obstoja prijateljskih odnošajev odreči vsaki posredni in neposredni propagandi pri britanskih državljanih. Pogodba, ki jo je treba skleniti, mora temeljiti na nečem višjem nego je namera skleniti ugodne poslovne dogovore. Krivico je treba popraviti. Angleški kredit ni odvisen od angleške vlade, temveč od bančnega premoženja angleških privatnikov. Obveznosti, ki jih bomo sprejeli, se moramo točno držati. Izid angleško-ruske konference bo merodajen za trgovinske in diplomatske odnose Rusije z vsem svetom.

Sovjetski delegat Rakovski je odgovoril, da sovjetska vlada nima namena nadaljevati osvojevalne politike ruskih carjev. Izvršiti se mora splošna razorožitev do skrajnih mej. Ruska delegacija smatra za sporno vprašanje predvojnne in privatne zahteve britanskih državljanov. Angleška vlada more v političnih vprašanjih računati z dobro voljo sovjetske vlade. Interesi obeh držav v orijentu ne smejo priti v kolizijo, ako se bodo vršila pogajanja s stališča, da je priznana suvereniteta in neodvisnost orijentskih držav. Sovjetska vlada ne more zaupati Društvu narodov radi njegove sedanje oblike, pač pa je pripravljena pristopiti k mednarodni organizaciji, ki bi garantirala enakopravnost vsem državam. Razlike v gospodarskem in političnem sestavu obeh držav ne smejo ovirati sodelovanje. Sovjetska vlada se strinja s stališčem angleške vlade, da mora biti načelo medsebojnega nevmešavanja v notranje zadeve obeh držav temelj prijateljskih odnošajev med obema narodoma.

Zanimiv je tudi spor med Zedinjenimi državami in Japonsko, ki je nastal radi sklepa ameriškega senata, ki skoraj onemogočuje priseljevanje Japoncev na ozemlje Zedinjenih držav. Kakor znano je Amerika po vojni znatno skrcila število izseljencev iz raznih držav in tudi marsikateri Jugosloven je moral na lastni koži čuti posledice te ameriške politike. Ameriko je pri tem vodil dvojen namen. Prvič je hotela preprečiti, da bi brezposelni, ki niso mogli najti zaslужka v svoji domovini, preplavili ameriško ozemlje in s tem povzročili v Ameriki krizo; drugič pa so vodili Zedinjene države tudi praktični razlogi. Amerika skuša, da bi se naselenci čimprej »amerikanizirali«. Po tej njihovi večji ali manjši lastnosti je tudi določila število priseljencev raznih držav. Znano pa je, da ohranijo rumeni ljudje in predvsem kulturni Japonci svoje plemenske lastnosti in tvorijo tako v državi narodno manjšino. Znižali so njihovo število na najmanjšo mero tudi iz političnih razlogov, da se ne bi Japonci naselili na ameriških otokih, ki so za Japonsko precej prikupljivi. Japonska je seveda protestirala, vendar pa je le težko verjetno, da bodo Zedinjene države umaknile svoj sklep.

Romunija.

Besarabsko vprašanje postaja vedno bolj pereče za Romunijo, ki se je krivično polasila ruske Besarabije. Romuni so v veliki zadregi in skušajo na vse mogoče načine pridobiti na svojo stran Francijo, našo državo in Malo antanto. Toda vsa romunska prizadevanja bodo zaman. Kar se tiče naše države, je gotovo, da ne bomo v nobenem oziru nastopili proti slovanski Rusiji. Glavno glasilo Narodne radikalne stranke »Samouprava« piše, da ne more biti nobenega govora o kakem sporazumu med nami in Romuni, ki bi se nanašal na vprašanje Rusije. Tudi Japonska je odgovorila Romuniji, da se odreka vsakemu sodelovanju z Romunijo proti Rusiji. Kakor vse kaže, bo morala Romunija brez vojne vrniti Besarabijo Rusiji.

Bolgarska.

Tajna komunistična tiskarna. Sofijska policija je odkrila novo komunistično tiskarno, ki je izdajala tajen komunistični list »Rabotničesko Edinstvo«, katerega zadnja številka je vsebovala poziv k splošni stavki na dan 1. maja.

Seznam komunističnih delavcev. Bolgarsko notranje ministrstvo je izdal ukaz, po katerem morajo vsa podjetja do 19. maja poslati seznam vseh delavcev, ki so organizirani v komunističnih organizacijah. Prestopki se bodo kaznovali z zaporom.

Grška.

Priznanje republike. Novi grški režim je kot prva priznala Francija. Njej so sledile Zedinjene države in Belgija.

Plebisitni rezultat. Končnovoljavni rezultat glasovanja o državni obliki je sledeči: za republiko je glasovalo 753.742, za monarhijo pa 325.322 grških državljanov.

Italija.

Odprava papeškega plemstva. Min. predsednik Mussolini je izdal naredbu, po kateri se bosta morali dve tretjini italijanskih plemenitavcev uzadovoljiti z navadnim rodbinskim imenom. Odpravljena so tudi vsa papeška plemstva iz leta 1870. Za pregreške proti tej naredbi so določene visoke denarne kazni.

Avstrija.

Pri občinskih volitvah v Gornji Avstriji so socialni demokrati močno nazadovali. Izgubili so 72 mandatov, in sicer deloma v korist krščanskih socialcev, deloma pa v korist velenemške ljudske stranke.

Anglija.

Macdonald o delavski vladi. Angleški min. predsednik Macdonald je imel v Yorku pred pristaži delavske stranke govor, v katerem je izjavil med drugim: Po decembrskih volitvah so mnogi mislili, da bo v aprilu po londonskih cestah rasla trava in da se bodo odine trgovine, ki bodo imele še kaj blaga, spremembe v zastavljanju. Ko smo prišli na vlado, so se zvišali vrednostni papirji, funt je pridobil na mednarodni vrednosti. Dobili smo človeško vlado, ki je že storila pogreške in jih tidi še bo storila. Od januarja naprej se je delavska stranka ojačala v duševnem oziru. Naša vlada pazi predvsem na to, kje in kako bi pomagala. Ako zapustimo v štirinajstih dnevih vlado, bomo še vedno mehinik v zgodovini delavskega pokreta. Sklenili smo, da priznamo Rusijo. Ruska konferenca se je pričela in upam, da bo dosegla uspehe. Nismo pričeli zidati hiš, da bi jih ljudje pokupili, temveč zato, da jih oddamo v najem.

Zedinjene države.

Ameriška politika. Predsednik Coolidge je na banketu žurnalističnega združenja govoril tudi o zunanji ameriški politiki. Med drugim je izjavil, da so morale Zedinjene države odkloniti vstop v Društvo narodov. Glede sporočila strokovnjakov je treba upati na ugodne rezultate, ker je načrt generala Dawesa našel pri zaveznikih vso simpatijo in se je tudi Nemčija izjavila, da bo sodelovala pri izvedbi predlogov. Amerika se bo v najširšem obsegu udeležila posojila za Nemčijo, kakor ga predlaga Dawes. Coolidge je izrazil tudi nado, da bo po splošni gospodarski konsolidaciji v Evropi sledil trajen mir.

Priseljeniški zakon. Washingtonski senat je omejil število priseljencev za dobo od 1. julija 1927 naprej na 150.000 oseb vsako leto. Pred 1. 1914 je znašalo število priseljencev letno nad en milijon.

Španska.

Španska vlada je predložila zakonski načrt o ženski volilni pravici. Zakon priznava volilno pravico samo neoženjenim, ločenim in vdovelim ženskam. Vlada neče priznati volilne pravice omoženim ženskam, ker so v smislu zakona pod možovo oblastjo.

Velika nesreča. Pri podzemski železnici v Barceloni se je te dni zrušil obok v trenutku, ko je vozil vlak. Več oseb je ubitih, okoli 40 pa težko ranjenih.

V obrambo dr. Nika Županiča.

Demokratska predrznost.

Demokratski list »Odjek« (Beograd) napada našega predsednika dr. Nika Županiča, ker je v svojem govoru ob priliki konstituiranja okrožnega odbora NRS v Ljubljani ugotovil, da so edino radikali ustvarili našo državo. Ta trditev je znana vsemu svetu ter nočemo govoriti o njej ob tej priliki. Vsekakor je vsem znano, da te države niso ustvarili Davidovičevi prijatelji gg. Radić, Spaho in Korošec, ki danes pomagajo g. Davidoviču, da bi z njegovo pomočjo zrušili ono, kar je ustvarjeno s težkimi mukami. Te države niso ustvarili niti oni, ki so za časa vojne pomagali dr. Trumbiću in ovirali delo tedanje srbske vlade.

Gg. Grol in Šumenković, kje sta bila l. 1899, ko je dr. Niko Županič na Dunaju in v Ljubljani propagiral idejo narodnega edinstva vseh južnih Slovencev? Kje sta bila leta 1904, ko je g. Županič ustanovil svojo revijo »Jug« na Dunaju? Kje sta bila l. 1902, ko je g. Županič napisal »Jugoslovensko romantiko«? Vi ne poznate g. Županiča in njegovih zaslug za našo stvar.

Naš predsednik dr. Županič je še kot mladi dijak pravilno doumel svojo patriotično dolžnost. On je vse svoje delo, vse svoje sposobnosti in vse svoje veliko znanje posvetil samo za dobro naroda.

Leta 1903 je pisal g. Sveta Simić v svojem delu »Makedonija i turski problem« o g. Županiču in ugotovil, da je ta mladi Slovenec s svojimi deli zainteresiral kulturno Evropo za našo Makedonijo medtem ko so se Srbi borili z Obrenovićem in pozabili na svoje višje nacionalne interese.

Kje ste bili takrat vi politični »demokratski« šarlatani okoli »Odjeka«? Vi, ki se sedaj imenujete edine predstavnike Jugoslovenstva, niste imeli niti pojma o Jugoslovenstvu. Vaš pogled ni šel preko mej Šumadije, kateri vsa čast. Da je še živ dr. Jovan Skerlić, ki je visoko cenil g. Županiča, bi pravilno ocenil vaše sedanje postopanje.

Kar pa se tiče vašega voditelja g. Davidoviča, moramo pripomniti, da njegova politična pamet ne nadkriljuje pameti navadnega dobrega domačina šumadinskega.

Gospodje demokrati, manj predrznosti in več poštenja in pameti!

Odgovor pride v pravem času.

Vsak dan se berejo v klerikalnem »Slovenca« in demokratskem »Jutru« (dasiravno so samostojni na vladi v koaliciji z našo stranko) razni direktni in indirektni neimenovani napadi na Narodno radikalno stranko. Ne bomo odgovarjali na vse te posamezne napade. Odgovorilo bo ljudstvo samo ob priliki bodočih volitev. Vsak bo moral položiti račun o svojem delu in svojem delovanju — in ljudstvo bo te račune pravično plačalo. Sicer pa vidimo že sedaj, da vsi pošteni elementi in pravi patrioti vstopajo v naše vrste. To je najboljši odgovor na klevete »Slovenca« in »Jutra«.

Opozorilo železničarjem radikalom!

Zvedeli smo, da se naši železničarji radikalizirajo od gotove strani terorizirajo, da bi zapustili našo stranko. Radi tega opozarjamo naše člane železničarje, da se ni treba ničesar bati. Vztrajajo naj na svojih mestih in takoj naznanijo vse take slučaje vodstvu stranke v Ljubljani.

Свим пријатељима и читачима православне веречеститамо празник Христова Воскресења

Уређиштво и управа
„Радикалског Гласника“.

Odkrita beseda.

Glasilo Samostojne demokratske stranke »Jutro«, katerega vodstvo je stopilo v Beogradu v koalicijo z našo stranko, piše pri vsaki priliki med vrstami proti interesom NRS. Tako namiguje tudi v svoji zadnji številki (od 25. aprila 1924. št. 99), da so oni izposlovali povišanje uradniških plač kljub dozdrevni protivnosti radikalov. To je netaktno in nepravilno natočevanje proti močnejšemu zavezniku. Znano je vendar vsakemu našemu kmetu, da je finančni minister radikal in da sedi v ministrskem svetu 14 radikalnih ministrov, ki se naslanjajo v narodni skupščini na 110 radikalnih poslancev, med tem ko štejejo Pribičevićevi demokrati samo 4 ministre, ki jih podpira v narodni skupščini samo 15 poslancev. Odločitev v ministrskem svetu je torej v rokah radikalov in kar oni hočejo, to se sklence, čemur pa se protivijo, propade. Mi radikali hočemo v lepi slogi delati kot zavezniki, nikakor pa ne moremo dovoliti škodljivih napadov proti naši stranki in teroriziranja naših članov.

Brezvestno uničevanje gozdov v Beli Krajini.

(Intervencija dr. Nika Županiča.)

Ob priliki svojega zadnjega potovanja v Beograd je obiskal naš predsednik g. Niko Županič ministra za šume in rude; zainteresiral ga je za brezvestno uničevanje gozdov v Beli Krajini. Treba je preprečiti, da bi en človek zaslužil težke milijone na račun številnih revnih in siromašnih kmetov.

Bratje Belokranjci boste strmeli, ko boste čitali, kako vlogo so igrali razni »osrečevalci« ljudstva za časa, ko je imela Slovenija svojo vladu v Ljubljani in svojega predsednika vlade, ki so bili seveda predvsem odgovorni za se, kar se je zgodilo na političnem in gospodarskem polju.

Gospodje, ki se imenujejo Brejci (SLS), Kristan (socialdemokrat) in Žerjavi (demokrat) nam bodo odgovorili, koliko je bila vredna železnica, ki vodi iz Črnomlja skozi Bukovje na Bojance, in za koliko je bila prodana zagreškemu Židu Benediku?

Gospodje voditelji Slovenske Ljudske Stranke nam bodo odgovorili, če jim je bilo znano, da ji je okoli osem belokranjskih občin preskrbovalo svojo kurjavo iz Velikega Bukovja, a danes tega Bukovja ni.

Gospod Brejc zakaj je šla deželna vlada za Slovenijo židu Benediku na vse mogoče načine na roko? — Zakaj je ubogi kmet zapostavljen in prezrt, mesto, da bi se ga podučilo in se mu pomagalo?

Rezultat vsega tega početja v Velikem Bukovju je, da je edino žid Benedik obogatel za težke milijone, revnim Belokranjcem pa so ostala skalnata in trnjeva tla, kjer je še pred petimi leti šušljalo veličastno bukovje, — ponos in dika Bele Krajine.

Toda žid Benedik in razni voditelji Slovenske Ljudske Stranke bodo dajali Belokranjcem težak odgovor.

Radikalom ob Kolpi in Sotli.

Zopet pljuska jo motni in peneči valovi ob brod našega političnega življenja. No, hvala Bogu, je to zadnjikrat, kajti izkušene roke našega modrega državnika, velikana Pašića, ga vodijo v tiho in zavarovano pristanišče.

Na pragu smo novih volitev v narodno skupščino!

Toda te volitve niso navadne ki se vršijo s kakšnim taktičnim političnim trikom te ali one stranke za osebne in strankarske interese. Te volitve morajo biti za nadaljnji razvoj in ureditev naše države ono, kar je bilo za njeno ustvaritev herojsko prebitje solunske fronte. Volilni rezultat bo odločilnega in usodepolnega značaja za državo in naše narodno edinstvo.

Ljudstvo samo bo moralo odločiti o svoji usodi: hoče li eno in edinstveno državo vseh nas Slovencev, Hrvatov in Srbov, enakopravnih sinov našega edinstvenega naroda, ki bo v bratski slogi oživil vse one ideale, ki so nam jih svetle in svete zapustili naši stari in ki so jih zalili z morjem svoje najplemenitejše krvi naši bratje, ki so žrtvovali svoje življenje za rešitev in blagor našega naroda in naše države.

Narodno in državno edinstvo je naša največja svetinja, ki jo hrani vsak od nas v svojem srcu in zato mislimo, da nam ni treba posebej poudarjati njene velike važnosti. Vsak od nas se zaveda, da je to temeljni kamen naše svobode in našega državnega obstanka. Zato bomo mi v onih vrstah, na katerih zahtevah so zapisani ti naši ideali iz naše politične parole.

Opozoriti pa moramo na nasprotno stran: na demagoga in zločinskega izdajalca Radića, pomagača vseh naših zakletih sovražnikov in na brezvestnega političnega spekulanta Korošca, ki zlorablja celo sveto vero za svoje strankarske in osebne koristi.

Ako pridejo k vam ti ljudje s sladkimi besedami in frazami o njihovi »mirotvorni človečanski republiki« — brez vojske in davkov, z nemogočimi avtonomijami, po katerih naj bi se cedilo samo mleko in med, kar niti sami ne verujejo — naj najdejo zaprtja vaša srca, da vam ne oskrnijo vaših svetih idealov!

Za izdajice našega narodnega in državnega edinstva ne sme biti prostora v naši družbi!

Iščimo zmago narodne misli in izvajamo jo na programu in načelih najmočnejše stranke — naše Narodne radikalne stranke, ki je edina tako v prošlosti kakor v sedanjosti ostala zvesta velikemu in edino odrešilnemu načelu:

Iz naroda — za narod!

Zmaga radikalne misli v Bakru.

V nedeljo 13. t. m. so se vršile občinske volitve v Bakru. Nasprotniki NRS so neprestano zagotavljali, da v Bakru sploh ni nobenega radikala. Zato je izid volitev presenetil in iznenadil vse nasprotnike po vrsti. Skupno je glasovalo 374 volilcev. Od teh je bilo oddanih za radikale 97 glasov (3 mandate), za delavce 79 (2 mandata), za zajedničarje 104 (3 mandata), za Tomljenovića 71 (2 mandata) in za Vičevića 23 glasov. Narodni radikali s ponosom pozdravljajo zavedne Hrvate radikale v Bakru na sijajni zmagi pri prvem nastopu. Živeli Hrvati radikali mesta Bakra!

G. Pašić v Bjelini.

Dne 29. aprila se vrši v Belini veliko narodno radikalno zborovanje. Zborovanja se udeležijo tudi ministrski predsednik g. Pašić, razni ministri in številni narodni poslanci. V Bjelini se že vršijo velike predpriprave za veličasten sprejem sivega radikalskega prvaka, ker je Bjelina peto bosansko mesto, ki bo počaščeno s tem visokim obiskom. Za zborovanje ne vlada velikansko zanimanje samo v bjelinskem srezu, ampak tudi v vseh sosednjih srezih. Seljaki komaj čakajo na dan, ko jim bo dana prilika, da manifestirajo v navzočnosti g. Pašića za vzvišeno misel narodnega radikalizma. V nekaterih vaseh so pripravili narodno konjenico, ki bo spremljala sivega državnika od Rače do Bjeline. Sodeč po obširnih predpripravih bo to najveličastnejše zborovanje Narodne radikalne stranke.

Iz našega časopisja.

Stališče NRS na Hrvatskem.

»Oček.« (Zagreb): Bahato in nebrzdano držanje samostojnih demokratov napram radikalskim zavetnikom v Zagrebu ne more dovesti do uspeha, ki sta ga oba vodstva pričakovala od koalicije. Izjave, da naj imajo samostojni demokrati vodstvo pri volitvah na Hrvatskem in v Slavoniji in da bodo oni sprejeli na liste kogar bodo hoteli, pomenijo ogroževanje uspehov radikalskega pokreta v šestih letih in ubijanje vsakega zaupanja v koalicijski Dvorker bo vladal med njimi tak duh, ki je samo nadaljevanje one taktike, ki je dovedla do ukinitja koalicije 1. 1922, ne more biti med nami iskrenega sodelovanja in vobče ne bo mogel vplivati na radikalske volilne mase, da glasujejo za listo, na katerih bodo tudi demokrati kandidati. S takim nezaveznikiškim držanjem je odprta agitacija za opozicijski blok, a to ni bila namera ne g. Pašića in ne radikalskega kluba.

Čudna opozicija.

»Samouprava« (Beograd): G. Ljuba Davidović in njegovi tovariši so izdali proglas, v katerem pravijo, da so za državno in narodno edinstvo in da so proti reviziji ustave. Stjepan Radić pa izjavlja, da je zanj revizija ustave premalo in da hoče popolno državno spremembo. In ta dva človeka sta se združila, da zrušita Pašićevo vladu, in daskrva se diametralno razlikujeta glede države ureditve! Kakšen smisel parlamentarizma je to, da se mi država in njena politika, ne da bi se dela menjava za to politiko. In pri tem dela Radić proti državi sam!

Davidović v Subotici.

»Zastava« (Novi Sad): Tega kar more delati Radić s vojini hrvatskimi masami, ne more nikdar storiti Davidović z našim srbskim ljudstvom. S Srbi ne more nihče delati takih eksperimentov. Kako more kaj takega delati g. Davidović in to v vprašanju temeljev naše države. Pokojni Protić je v manjši meri poskušal nekaj podobnega, pa je ostal ločen in onemogočen. Kar je Davidović tadel v Subotici, to je našel. Kaj naj bi povedal našemu ljudstvu človek, ki hodi po stopinjah dunajskega emigranta? Absolutno ničesar. Subotica, po splošnem mišljenju naša najslabša točka, je pila odločno na Davidovićevo delo. Kaj bodo šele storili z njim in njegovo družbo kraji, ki so popolnoma naši!

Naša dolžnost.

»Sremska Mitrovica«: Kljub temu, da smo se slozali navadili na mlačnost naših merodajnih oblast, mislimo, da je skrajni čas, da se napravljamo koncu. Z ozirom na zadnje zločinsko atako Stjepana Radića na čast, ugled in integriteto države je dolžnost naših merodajnih, da za vsako ceno sabranijo eventualni obisk Radićeve konference onim poslancem, ki bi se je morda radi udeležili. Ako pa kljub temu gre eden ali drugi na Dunaj, naj se postopa z njim po zakonu o zaščiti države, z njihovimi strankarskimi organizacijami pa naj se postopa po onih zakonskih odredbah, s katerimi se preganjajo anarhistične, komunistične in ostale prevratne politične organizacije, ki rušijo državno in obstoječi red v državi.

Davidović in narod.

»Omladina« (Beograd): G. Davidović se zelo vama, ako misli, da naš narod ni spoznal pravega smisla opozicijskega bloka. Medtem ko tolaži Davidović sebe in svoje tovariše, podaja Radić nadalje svoje defetistične izjave na Dunaju in odkriva prave namene opozicijskega bloka. Na veliko srečo obstoji činitelj, ki bdi nad državo in ki bo v pravem trenutku spregovoril svojo odločno besedo. In to je narod!

Kijevski proces.

Kijevski veleizdajniški proces — o razsodbi smo poročali v zadnji številki — se je vršil v nasprotstvu z znanim moskovskim procesom proti socijalnim revolucionarjem tako rekoč brez vika in krika. Evropsko javnost je opozorila na ta proces pravzaprav le Poincaréjeva brzojavka Čičerinu, v kateri je francoski ministrski predsednik v imenu prijateljev ruske kulture protestiral proti obsodbi ruskih profesorjev. Razsodba je bila izrečena, par dni pozneje, štirje obtoženci so bili obsojeni na smrt, štirinajst pa na težko ječo. Sovjetsko časopisje je utemeljilo rozsodbo z nepostavnim delovanjem, ki so ga razvili obtoženci v tajni zvezi s protirevolucionarnimi emigranti proti sovjetski vladi, nadalje je utemeljilo rozsodbo z izdajo vojaških tajnosti Poljski, ki je simpatizirala z Wranglovimi krogi. K boljšemu razumevanju je treba pripomniti, da se je vršil proces proti »kijevskemu akcijskemu centru« radi dejanj iz 1. 1922, ko so še obstojale vojaške intervencijske namere.

Kijevski proces se razlikuje od monakovskega proti socijalnim revolucionarjem, ki so pogumno in ponosno priznali, da so delovali proti sovjetskemu režimu. Razsodba v kijevskem procesu je razumljiva že na podlagi poročanja sovjetskih listov, ki so poročali, da obtoženci niso delovali proti režimu in da so ga celo priznavali. Marsikdo bi mogel tudi misliti, da so se obtoženci »skesali« in da so sedaj priznali vladu, ki so jo hoteli še pred dvema letoma vreči. Proces je zanimiv že radi tega, ker nam kaže nov tip ruskega obtoženca in ruski notranji razvoj.

Kijevski obtoženci so priznali svoje idejno nasprotstvo do boljševizma in so povdarili, da so obenem nasprotniki nasilnega prevrata. Po njihovem mnenju je boljševizem prehodni štadij na poti do prave demokracije, izjavili so, da stojijo na stališču, ki ga je izrazil Zinovjev z besedami: sprava sovjetske oblasti z inteligenco. Kljub temu pa so prišli v konflikt s to oblastjo.

Sovjetska vlada je smatrala kijevski akcijski centrum za podružnico 1. 1922 v Parizu ustanovljenega akcijskega centra. Vlada je ugotovila, da so bili obtoženci v zvezi z delegati pariškega odbora, da so sodelovali pri časopisu »Nov« in da so tako podpirali intervencijsko politiko. Nekatere obtožence pa je še obdolžila, da so ukradli tajne vojaške dokumente. To obdolžitev pa so vsi obtoženci odločno zavrnili, kljub temu, da so pri nekaterih res našli par strani iz nekega tajnega vojaškega poročila. Zavrnili so jo zato, ker oni niso ukradli dokumentov, pa tudi povedali niso, kdo jih je dal. Sicer pa se je dokazalo, da so bili ti »dokumenti« brez vsake praktične vrednosti. Kljub temu pa jih je sodišče, kateremu je predsedoval dimnikar Masur, obsodilo.

Obtoženci so priznali, da so sodelovali pri omenjenem časopisu, toda samo zato, da vzpostavijo zveze z emigracijo. Državni predsednik je rekel: V svrhu zrušitve sovjetske vlade! In vsi obtoženci so odgovorili: Ne, temveč zato, da bi skupno z njo vsi ruski državljani delali za rusko bodočnost. Obtoženci so se seveda zmotili, kajti že prva številka časopisa jih je prepričala, da pariški emigranti še vedno napadajo sovjetsko vladu z vsemi starimi sredstvi. Namen kijevskih intelektualcev je bil namreč ta, da bi po možnosti pomirili eno in drugo stran. S tem, da so načelno priznali sovjetsko vladu, so mislili, da bodo odstranili največjo oviro na poti do demokratske evolucije, zlasti so mislili, da priborijo Rusom zopet tiskovno svobodo. Toda zmotili so se, ker so računali s popustljivostjo sovjetske vlade. Baš v zadnjem času je izšel

tiskovni zakon, ki določa, da sme obstojati v Rusiji samo službeno delavsko časopisje, ki sme izhajati brez cenzure! Dejstvo je, da v Rusiji ne sme izhajati noben časopis, ki ni na boljševskem programu. In v tem dejstvu niso računali kijevski obtoženci!

Kijevska rozsodba je prizadela vse ruske intelektualce, ki se ponašajo s svojo udeležbo pri revoluciji. Proces pa je tudi dokazal, da sovjetski režim ne pozna nobenega sporazuma in da vlada v Rusiji še vedno absolutizem!

Rdeča vojska.

Ob pričetku 1. 1923 so znižali število rdeče armade od 950.000 na 800.000 mož, od katerih odpade na neredne čete kakoli 180.000. Od rednih čet pripade 250.000 mož k pehoti, 60.000 k konjeništvu, 75.000 k topništvu in tehničnim četam ter 30.000 k mornarici.

Ruska armada razpolaga z 2 milijonoma pušk, s 14.500 težkimi ter 5700 lahkim strojnimi puškami, 3600 topovi in temu številu primerno množino municije in končno tudi z nekoliko tanki. V zadnjem času so Rusi zgradili nov tip tankov, ki se lahko pomikajo dalje po tračnicah ali pa tudi po prostih tleh. Pred kratkim je dospelo v Moskvo več strokovnjakov Kruppovih tvrdk, da bi sodelovali pri grajenju tankov; morali pa so se vrniti v Nemčijo radi nereda in pomanjkanja discipline.

Sovjetska vlada obrača veliko pozornost na vojno letalstvo. V Rusiji se nahaja veliko tovarn za letala, toda izmed teh jih obratuje samo 5. Večino teh letal naroča Rusija v Italiji, Angliji in Nemčiji. Tudi na boj s plinom se ruska vojska pridno pripravlja. V vsakem polku bomo našli vojaške oddelke, ki se vadijo v obrambi proti plinu in v boju s plinom. Za raziskovanje in proizvodnjo plina kakor tudi za izvežbanje v boju s plinom je bil izdelan načrt, ki pa vojaška oblastva niso mogla izvesti radi pomanjkanja vaditeljev in tehničnega materiala ter površnosti izobrazbe.

V zadnjem času posveča Trocki svojo energijo organizaciji letalstva in vojne industrije, da bi Rusija v teku petih let postala popolnoma neodvisna od tujemstva, kar se tiče vojnega materiala. Pred kratkim pa so strokovnjaki na neki konferenci bili mnenja, da bo treba za to 10 let. Trocki vztraja kljub temu pri svojem mnenju, da bo doba 5 let zadostovala; in res je Trocki dosegel že velike uspehe, kajti današnja proizvodnja pušk je za 50 odstotkov večja kakor lansko leto. Ruska industrija napravi sicer 200.000 pušk letno; toda za slučaj mobilizacije bi ruski armadi primanjkovalo primerne opreme in orožja.

Sovjetska vlada je v svrhu vzgoje častnikov, ki prihajajo iz delavskih slojev, odprla mnogo več strokovnih šol, kakor jih ima Anglija in Amerika.

Z znižanjem stanja rednih čet iz gospodarskih ozirov na 600.000 mož naj bi se duh v armadi dvignil. V ta namen je preteklo leto komisija vojaških poveljnikov izdelala zelo priprosto organizacijski načrt, po katerem se mobilizacija in uprava zelo poenostavita, topništvo napram oddelkom s strojnimi puškami poveča ter popolnoma preustroji sedanja oskrba armade, ki ni ravno uzorna.

Rusija polaga veliko važnost na konjeništvu. Boljševiki so namreč prepričani, da bi konjeništvu utegnili v slučaju vojne s Poljsko igrati važno ulogo. Konjeništvu tvori sedaj najboljši del rdeče vojske ter razpolaga z močnimi topniškimi oddelki, tako da ima ena konjeniška divizija 96 lahkih in težkih topov. Skupno šteje konjeništvu 15 divizij ter sedem samostojnih brigad.

Tedenske vesti.

— Povratak kraljevske dvojice. V sredo večer se je s posebnim vlakom vrnil Nj. Vel. kralj Aleksander iz Topole v Beograd. Malo pozneje pa je dospela tudi kraljica Marija.

— Minister n. r. dr. Niko Župančič se je vrnil te dni iz Beograda v Ljubljano.

— Belokranjskim Jurjem. Vsem našim prijateljem v Beli Krajini, ki slavijo današnji praznik sv. Jurja, iskreno čestitamo in želimo vse dobro. Vsi ti naši prijatelji naj pomagajo ugonobiti vse naše politične zmaže. Živeli!

— Obisk slovenskih književnikov v Srbiji. Društvo slovenskih književnikov v Ljubljani je sklenilo, da napravi tekom leta daljši izlet v Srbijo.

— Nov občinski gerent. Za občinskega gerenta v Srednji Bistrici je imenovan posestnik Ivan Kreslin.

— Zrakoplovna nesreča v Novem Sadu. 14. t. m. se je zgodila v Novem Sadu zrakoplovna nesreča, katere žrtev je bil poročnik France Stenovec. Omenjenega dne je letal poročnik Stenovec na novosadskem aerodromu, pri tem pa je opazil, da v motorju ni vse v redu. Spustil se je na tla, kjer so preiskali motor, a niso mogli ugotoviti defekta. Toda komaj je bil Stenovec s svojim letalom kakih 10 m visoko, so zapazili, da šviga iz letala ogenj. Stenovec je opazil ogenj še-le v višini 40 m, je takoj ustavil motor, a bilo je že prepozno. Ogenj mu je vžgal obloko, sledila je eksplozija bencina in letalo je bliskovito treščilo na zemljo in pokopalo pod seboj nesrečnega poročnika. V Novem Sadu so priredili žrtvi veličasten pogreb na državne stroške. Iz Novega Sada so ga prepeljali v Ljubljano in od tu v njegovo rodno vas v Smlednik. Pokojni poročnik je prebil med svetovno vojno štiri leta v strelskih jarkih. Po osvoboditvi je bil komandant strojnega oddelka v Podrožici, kjer je ubranil Nemcem vpad na Kranjsko. Odlikovan je bil s srebrno hrabrostno svetinjo. Tudi v Prekmurju je branil pred Madžari svojo domovino. Pozneje so mu poverili komando ljubljanskega letalskega oddelka, dokler ni bil dodeljen novosadskemu odseku. Letos v maju bi imel oditi v Pariz na tamkajšnje višje šole za zrakoplovstvo. Naša vojska je izgubila v njem odličnega in talentiranega oficirja, ki bi gotovo porabil vse svoje izredne zmožnosti za domovino, da ga ni doletela nepričakovana nesreča.

— Smrt črnogorskega generala. V Andrievici je umrl vojvoda Lakić Vojvodić, star 80 let. Naša država ga je vsled njegovih zaslug reaktivirala in ga upokojila kot divizijskega generala.

— Višjo pedagoško šolo v Beogradu namenava prosvetno ministristvo otvoriti še letos.

— Palača narodne skupščine. Finančno ministristvo je odobrilo kredit v znesku 10 milijonov dinarjev za končna dela pri gradnji nove skupščinske palače v Beogradu.

— Velika železniška nesreča. V sredo 23. t. m. zjutraj sta pri postaji Bellinzona trčila italijanski in čistiški ekspresni vlak. Električni lokomotivi sta bili razbiti. Trije strojniki so bili na mestu mrtvi, ostalo osebje je težko ranjeno. Dva potniška voza sta zgorela. Zgorelo je nad 15 potnikov.

— Zaznamek železniških brzojavnih postaj. Spodaj objavljamo imena postaj v področju ljubljanskega ravnateljstva državnih železnic, ki sprejemajo in odpravljajo državne in zasebne brzojavke. Te postaje so: Bircna vas, Bistrica, Bistrica Boh. jez., Bled, Boh. Bela, Borovnica, Brezno-Ribnica, Brezovica, Brežice, Bučevci, Celje, Črnomelj, Čušperk, Dobrava-Vintgar, Dobropolje, Domžale, Dovje-Mojstrana, Dovže, Dravograd-Meža, Fala, G. Lendava-Mackovci, Gor. Radgona, Gor. Dolič, Gradac v Beli Krajini, Grobelno, Grosuplje, Hoče, Hodoš, Hrastnik, Jarše-Mengeš, Jesenice, Kandija, Kamnik, Kočevje, Kranj, Kranjska gora, Kresnice, Križevci pri Ljutomeru, Laško, Laze, Lesce, Litija, Ljubljana dol. kol., Ljubljana gl. kol., Ljubljana gor. kol., Ljutomer, Logatec, Maribor gl. kol., Maribor kor. kol., Medvode, Metlika, Mirna, Mirna peč, Mislinje, Mokronog-Bistrica, Moškanjci, Nomenj, Novo mesto, Ormož, Orjenek, Otiški vrh, Petrovci-Križevci, Pesnica, Planina, Podnart-Kropa, Poljčane, Polzela-Braslovce, Ponikva, Pragersko, Prevalje, Ptuj, Pučinci, Rače-Fram, Radohova vas, Rajhenburg, Rakek, Rečica ob Paki, Ribnica, Rimske toplice, Rožni dol, Pribišje, Ruše, Sava, Semič, Sevnica, Slatina-Radenci, Slonev gradec, Slov. Bistrica, Soteska, Središče, Stična, St. Ilj, St. Janž na Dol., Straža-Toplice, St. Vid-Vižmarje, Sv. Jedert, Sv. Jurij, Sv. Lovrenc na Dr. polju, Sv. Lovrenc na Poh., Sv. Peter v Sav. dol., Šalovec, Škofja Loka, Škofljica, Šmarje-Slap, Sočani-Topolšica, Storei, Tezno, Trbovlje, Trebnje, Trzin, Uršna sela-Toplice, Velenje, Velika Loka, Velike Lašče, Verd, Videm-

Krško, Višnja gora, Vuhred-Marenberg, Vuzenica, Zagorje, Zalog, Zidani most in Zalec.

— Bolnišnice v naši državi. Po uradni statistiki je v naši državi 163 bolnišnic z 18.648 posteljami. V Sloveniji je bolnišnic 22, v Srbiji 55, na Hrvaškem in v Slavoniji 32, v Bosni in Hercegovini 29, v Banatu 22, v Bački in Baranji 12, v Crngori 7 in v Dalmaciji 5.

— Zakladi črnogorskega kralja Nikole v Zagrebu. V začetku preteklega leta je bil na Cetinju slučajno odkrit arhiv črnogorskega dvora, ki je bil prigodom evakuacije pred Avstrijci zakopan v zemljo. To je bilo tudi vse, kar se je našlo od nepremičnin kralja Nikole. O ostalih predmetih, tako zlatih in srebrnih posodah, ni bilo do danes ne sluha ne duha in splošno se je smatralo, da so blago odnesli Avstrijci. Omenjene zaklade pa je slučajno odkril sedaj v Zagrebu neki uradnik ministristva financ. Uradnik je imel dalje časa bivati v Zagrebu in ker ni nikjer v Zagrebu dobil sobe, so mu nakazali sobo, v kateri so bili shranjeni nekateri predmeti kralja Nikole. Uradnik se je interesiral za te stvari, pregledal je kovčke in ugotovil, da se v njih nahajajo razna dragocena posoda. O tem je takoj obvestil ministristvo financ v Beogradu, nakar je bila zapuščina kralja Nikole prepeljana v Beograd. Predmeti so vredni nad 10 milijonov Din. Posode so različne počeni do malih srebrnih in zlatih likerskih čašič do srebrnih in zlatih bokalov in umivalnikov. Največ je namiznih servisov, žlic, vilic, čaš itd. celo bogastvo nagromadeno skozi dolga leta. Predmeti so bili shranjeni v skladišču ministristva financ kot državna last.

— Prodaja starih pušk in samokresov. Dne 29. t. m. ob 9. uri se bodo prodajale v porotni dvorani deželnega sodišča v Ljubljani razne stare puške (primerne za lovske čuvaje) in samokresi in sicer samo dražiteljem, ki so v posesti orožnega lista.

Javno mnenje ustvarja časopisje.
Množice verujejo to, kar jim sugerira časopisje. Zato podpirajmo in razširjajmo le lastno časopisje, da bo naše prepričanje tudi prepričanje javnosti.

Dopisi.

d Celje. Vljudno vam sporočamo, da smo z veseljem sprejeli velikonočno številko našega »Radikalnega Glasnika«. Upamo, da bomo še večkrat dobili tako obsežno in po vsebini bogato številko. Želimo vam mnogo uspeha pri delu za razširjenje narodnega radikalizma.

d Celje in okolica. Leta 1916 so avstrijske oblasti odvzele cerkvi sv. Daniela vse bronaste zvonove. Ostal je samo eden, in sicer največji (po velikem trudu pokojnega opata dr. Fr. Ogradija), ki ima glas h in tehta 2260 kg. S pomočjo samih mladarov se je posrečilo nabaviti v Strojnih tovarnah in livarnah v Ljubljani, tri nove bronaste zvonove, in sicer glas dis (1100 kg) fis (700 kg) h oktava 300 Din, ki stanejo skupno 175 tisoč dinarjev. Zvonove je blagoslovil ljubljanski škof. Na željo kmetov so jih v torek 15. aprila slovesno pripeljali v okrašenih vozovih z godbo in kmečkimi jezdeci na čelu. Sprevod se je pomikal preko Krekovega trga, Cankarjeve ulice, Kralja Petra c., Prešernove ulice čez Dečkov trg in skozi Gospodsko ulico pred župno cerkev. Zvonove so v četrtek potegnili v zvonik. Slovesno so zapeli v soboto zjutraj pri sv. maši, med grmenjem topčev. Popoldne se je vršilo prvi slovesno vstajenje z godbo in s trljanjem zvonov. Na belo nedeljo dobi sv. Jožef nad Celjem nove zvonove. Tako bo mesto Celje in okolica imela svoje harmonične glasove po preteku devetih let. — Zadržali sem obljubil popisati zgodovino prost. gasilnega društva Babno. Društvo je bilo ustanovljeno 16. maja 1920 v vrtu hotela Jamiča na Babnem. Njegov prvi načelnik je bil g. Ant. Hribnik. Vsled nesporazumljenja članstva je bil izvoljen g. Jože Pišek. Blagoslovljenje brizgalne se je vršilo 14. avgusta 1921, že 5. avgusta 1923 pa novega gasilnega doma. — Vse stranke se pripravljajo na volitve ter tudi naša ne sme zaostati, kot najmočnejša državna stranka. Kdor išče pomoči in pravice, kdor hoče redne razmere v naši državi, ureditev finančnih vprašanj, gospodarskega blagostanja, ta naj pristopi k radikalni stranki, da bo srečna in edina lepa naša domovina!

Vedno galanten. Nevesta: »Čula sem, da si imel kot samec vse polno znanja z raznimi ženskami.« Ženin: »Eh, seveda! Moj princip je bil: preizkusi vse, a poroči najlepšo.«

Socijalni vestnik.

Mezdne razmere v raznih državah od leta 1913 do 1922.

Mednarodni delavski urad v Ženevi je nedavno priobčil izid raziskovanj o razmerju med skupno vrednostjo mezd ob začetku vojne in danes. Imenovani urad je bil osnovan kot odsek Zveze narodov. Svrha raziskovanja je bila pred vsem ta, da se ugotovi gibanje mezd v raznih državah, zlasti v poslednjih mesecih, nadalje da se vzporedi izpremembe v mezdah s povprečnimi cenami življenskih potrebščin in se tako ugotovi resnična vrednost delavskih mezd. Razen tega, računa se na podlagi predvojnih razmer, so prišli do izračunavanja razmerja današnjih mezd z mezdami v letu 1914. Z drugimi besedami, hoteli so dognati, koliko so se denarne mezde prilagodile večji dragini.

Podatki se nanašajo na Veliko Britanijo, Francijo, Belgijo, Švedsko, Dansko, Nizozemsko, Italijo, Nemčijo, Avstrijo, Bolgarsko, Združene države, Kanado, Južno Ameriko, Avstralijo in Indijo.

Glavni splošni zaključki so sledeči: Po resnični (kupni) vrednosti mezd se države sveta, o katerih so podatki pri roki, delijo v tri skupine, namreč: na države, v katerih je vrednost mezd večja kot pred vojno; države, v katerih je vrednost mezd danes enaka oni pred vojno, tretjič na države, v katerih je vrednost mezd nižja kot pred vojno.

Nevtralci za časa svetovne vojne se splošno nahajajo v prvi skupini — to je državam, kjer je resnična vrednost današnjih mezd enaka ali malo večja kot leta 1914. — pripadajo Velika Britanija, Francija, Belgija, Italija, Združene države, Kanada, Južna Amerika. Centralne evropske države, Nemčija in Avstrija, kakor tudi Bolgarija, spadajo v tretjo skupino, v kateri je resnična vrednost mezd nižja od vrednosti mezd pred vojno. V teh državah je znižana mezdna vrednost v glavnem posledica splošnih gospodarskih razmer, posebno pa finančnega položaja s stalno padajočo vrednostjo denarja, ne pa posledica okolnosti, da bi delodajalci svojevoljno zniževali mezde.

Resnična vrednost mezd pada v dobi, ko draginja narašča, in raste, ako draginja pada. To pomenja, da mine nekoliko časa, predno se mezde prilagodijo spremenjenim cenam življenskih potrebščin; med tem časom je delavec na slabšem, ako cene rastejo, na boljšem pa, ako cene padajo.

Težko je prerokovati, kako dolgo se bo še nadaljevalo kretanje mezd, in da-li se splošno povrnejo predvojni standardi resničnih mezd in razmernih nagrad za razne vrste ročnih in duševnih delavcev.

— Brezposelnost v Sarajevu. V Sarajevu je nad 1600 brezposelnih, v vsej Bosni pa nad 2500.

— Plebiscit za osemurni delavnik. Zveza sindikatov v Nemčiji je sklenila, da izvede plebiscit v svrhu končne rešitve vprašanja osemurnega delavnika. Ta plebiscit naj bi pomenil ratifikacijo tozadevnega washingtonskega sporazuma.

Borba za državo.

»Virovitičani« (Virovitica): Ker ima v opozicijskem bloku glavno besedo HRSS, ki dela vse po ukazih z Dunaja in ker je blok skran iz šestih najrazličnejših strank, se mu ne more povzeti vlada. V tej borbi za državo se vedno bolj kaže sposobnost g. Pašića in zdi se, da bodo morali končno vsi blokaški korifeji skupno z blagoslovom dr. Korošca kapitulirati pred močjo g. Pašića in da bo dobil g. Pašić mandat za volilno vlado.

Širite naš list!

Gospodarstvo.

Naš blagovni trg v prvem četrtletju.

Pretekli mesec smo končali prvo četrtletje letošnjega leta. Zanimalo bo morda nekaj podatkov o gibanju cen na naših trgih v tem četrtletju.

Posebni spremembi ni bilo. Najvažnejši dogodek je bil pač porast dinarja, ki je notiral začetkom letošnjega leta v Curichu 6.50 in se je sedaj stabiliziral na nekako 7.10. Kurzni prirastek znaša torej v prvem četrtletju približno 10 odstotkov. V prvem zaletu se je dinar dvignil precej nad sedanjo mero; tako je notiral v Curichu začetkom marca že celo 7.30.

Precej začudenja je povzročil pojav, da so blagovne cene niso popolnoma ali vsaj približno izenačile z vrednostjo dinarja. Do česa je ta dobil na vrednosti 10 odstotkov, je le malo vrst blaga, ki bi se tudi pocenile za toliko odstotek; pa tudi takega blaga, ki je sploh nazadoval v ceni, je skrajno malo. Nasprotno je bilo zelo pogosto opaziti, da so blagovne cene kljub porastu dinarja rasle. Deloma pa so ostale blagovne cene nespremenjene, tako predvsem pri skoro vsem uvoznem blagu.

Čisto znatno nazadovanje cen v prvem četrtletju letošnjega leta zaznamuje živina, in sicer teleta in svinje. Zlasti velja to za teleta ob pričetku letošnjega leta povprečno še 22.5 D, so nazadovala v teku treh mesecev, do začetka aprila za polnih 31 odstotkov na 14 do 17 D. Svinje so nazadovala za približno 12 — 14 odstotkov. Debele svinje so plačevale začetkom leta po 26 — 27 D, mesnate pa po 24.25 — 25 D. Prve so padle na 22.5 — 23.5, druge pa na 20 — 22.5 D. V ostalem pa je tudi ostala živina v ceni deloma nazadovala. Gibanje cen je bilo precej neenakomerno.

Blago se je v veletrgovini tudi pocenilo, deloma celo znatno, in to kljub skoro nespremenjenim cenam pšenice. Žito je bilo v celoti precej stabilno, predvsem pšenica, ki ima koncem četrtletja skoro isto ceno, kakor ob pričetku. Isto velja tudi za koruzo, ki je tekom četrtletja popustila tako malenkostno — radi slabega dovoza — da smemo reči, da je ostala ceno ista. Pač pa se je močno popravil ječmen, zlasti za pivovarne (od 272 na 337 dinarjev). Tudi oves je ostal v ceni čvrst.

Škrovo kože so prvotno v ceni nekoliko padlo, kasneje pa so se zopet popravile, tako da imajo ob koncu četrtletja povprečno nekoliko višje cene, kakor v začetku. Usnje pa je ravno obratno nazadovalo, deloma celo precej izdatno.

Celotna slika je torej ob koncu prvega četrtletja precej podobna oni, ki jo je nudil začetek letošnjega leta. Pomanjkanje gotovine sili trgovce, da si za drag denar najemajo kredit — če ga sploh dobe — in to poleg drugih vzrokov tudi znatno podražuje blago. Vendar pa smemo reči, da je opaziti, da se giblje naše gospodarstvo v smeri zboljšanja. To gibanje je seveda zelo počasno in bo trajalo najbrž še dolgo, da bomo zboljšanje tudi občutili.

Cene masl. Na novosadskem trgu je cena masla sledeča: prašičja mast 36—38 Din, surova slanina 35—36 Din, sušena slanina 38—40 Din.

Cene mesa v Sarajevu so določene sledeče: govedina prve vrste brez priklade 24 Din kg, s priklado 22 Din, govedina druge vrste brez priklade 21 Din, s priklado 19 Din, tretje vrste brez priklade 18 Din, s priklado 16 Din.

50% popusta na železnici obiskovalcem zagrebškega velesejma. Legitimacije izdaja »Putnik« v Ljubljani, Aleksandrova cesta.

Kako se hranijo živalske kože, ki služijo za kožuhovine.

Živalske kože predstavljajo v tem hipu veliko vrednost v trgovini. Ker pa se zelo pogosto dogaja, da se radi neizvežbanosti ali nemarnosti postopa s kožami na način, da izgubijo te poslednje en del ako ne celo vso svojo trgovinsko vrednost, sem se čutil pobujenega, da podam potom tiska nekaj praktičnih navodil za odiranje kožuhastih živali in sušenje njihovih kož. Kožuhaste živali kakor kune, kune belice, dihurji, hermelini, podlasičca, veverice, lisice, mačke in vidre je treba odreti na okroglo, to se pravi na mehi. Žival naj se torej ne nareže od trebuha navzdol, temveč od ene zadnje noge k drugi na način, da se odprina na zadnji prereže vodoravno na dve polovici. Sprednji nogi naj se narežeta do pazduhe, rep, pri katerem je treba posebno paziti, od zadnjice do konca. Za odiranje repa naj se rabi dobro nabrušen žepni nož. Paziti pa je treba, da se koža ne pokvari. Repi, pri katerih se rabi pepel ali se pusti v njih žila, izgubijo pri strojenju vso dlako.

Ko si kožo narezal kakor ravnokar opisano, jo potegneš s telesa na način, da jo pri tem obračaš tako, da pride dlaka navznotraj. Vse meso je treba očistiti, in to tudi na nogah, kjer se pustijo le kremplji. Ako se koža ne more takoj prodati, jo je treba posušiti. V nobenem slučaju ne puščaj kož več časa zviti v kakem toplem prostoru, ker ti sicer začne trohniti, pri čemer zgubi vso svojo vrednost. Pri sušenju kože je treba tako-le ravnati. V kožo, ki ima sedaj obliko meha, deneš drvo 1 in pol cm debelo, ki je okroglo in ima na koncu, kjer pride glava, obliko mandelja. Na to drvo dobro raztegneš kožo (dlaka je vedno navznotraj) in pritrdiš noge in rep, ki jih je treba dobro odpreti, z dolgimi in skoraj kakor bucika finimi žebelčki. Potem se vse vkup obesi z vrstico, ki jo vtakneš v nosnice odrte živali na kakšnem zračnem mestu ali pri peči v tem poslednjem slučaju pa koža ne sme biti neposredno na gorkoti, ki prihaja iz peči, temveč jo je treba obesiti malo dalje od peči. Po nekoliko dnevih vzameš drvo iz meha in obrneš kožo naprav. Pri tem pa je treba dobro poziti, da se koža ne pokvari.

Koža, ki se sušijo s slamo, senom, pepelom itd., izgubijo pri strojenju večinoma dobršen del dlake!

g Nova carinska tarifa. Komisija za sestavo nove carinske tarife je končala svoje delo in bo načrt o carinski tarifi objavljen te dni.

g Za vinogradnike. Tržno poročilo: bakrena galica 9.5 do 10 Din, natrijev trisulfat 6.5 do 7 Din., galun 5.5 do 6 Din., žveplo »Floristella« 3 do 3.25 Din. kg.

g Žateški hmeljski trg. Na deželi se plačuje blago po 7500 Kč za 50 kg. Razpoloženje mirno.

g Železniška konvencija z Italijo. Na podlagi trgovinske pogodbe med našo državo in Italijo so se določile tudi smernice za medsebojno železniško konvencijo. Na progi Ljubljana—Trbiž se otvorita dve carinarnici, italijanska v Trbižu, naša pa v Ratečah.

g Trgovinska pogajanja z Madžarsko. V Beograd je dospela madžarska delegacija, ki se udeležila pogajanj za sklep raznih gospodarskih konvencij. Istočasno je odpotovala v Budimpešto naša delegacija z istim namenom.

g Izvoz našega vina v Češkoslovaško. V Beogradu se vršijo pogajanja za izvoz našega vina in tobaka v Češkoslovaško.

g Produkcija svile v naši državi. Državne tovarne za svilo bodo producirale letos 50.000 kg surove svile in 50.000 kg ostalih fabrikatov. Vse naše tovarne za svilo v Pančevu, Novein Sadu in Kanji so popolnoma založene s surovinami in delajo s polnim obratom. Letošnja letina bo dala okoli 450.000 kg surovih kokonov ali 150.000 kg suhih kokonov.

g Nova tobačna tovarna. V Podgori se zida monopolska uprava nove tobačne tovarne.

g Elektrifikacija Splita. Zastopniki češkoslovaškega kapitala nameravajo zgraditi v Splitu električno centralo.

g Carinska vojna med Bolgarsko in Turčijo. Ker je Bolgarska prepovedala uvoz suhega grozja iz Turčije, je angorska vlada prepovedala izvoz sira, moke in perutnine v Bolgarsko.

g Turški proračun za l. 1924 izkazuje 11 milijonov turških funtov primanjkljaja. Zato je angorska narodna skupščina zvišala doklade na tobak in uvedla državni monopol na vžigalice.

g Italijanske državne finance. Italijanski državni dohodki so znašali v mesecu marcu t. l. 194.000.000 lir več nego v lanskem marcu. V prvih devetih mesecih tekočega proračunskega leta izkazujejo državni dohodki prirastek v znesku 2503 milijone lir.

g Produkcija tobaka v Rusiji je znašala lani 50% predvojnne površine in 40% produkcije.

g Bombažni kongres. Od 12. do 14. junija se bo vršil na Dunaju mednarodni bombažni kongres.

Zivali in kužne bolezni.

Klima je manj nevarna po svojih fizikalnih vplivih, kakor po epidemijah, ki se lahko razvijajo v njenem področju. Kužne bolezni prenašajo ljudje prav tako kakor živali; zato je zelo važno, v kakšnih odnosih se nahajajo gotove živali do človeka.

Nad vse važna je vloga, ki jo igrajo živali pri širjenju kuge. Intimni odnosi med živaljo in človekom so tu zelo dalekosežnega pomena. Kuga prenašajo v prvi vrsti podgane, katere so okužili drugi glodavci. Med temi pa razsaja kuga lahko na več načinov; lahko jih morda trumoma ali pa jim prizanaša, tako, da ne povzroča pogina na celi črti, temveč zadeva samo poedince. Mnoge zagonetne epidemije imajo svoj izvor baš v tem, da ne moremo izslediti njih pravih vzrokov, ker so nam nedostopni.

V mnogih krajih bivajo ljudje kakor na vulkaničnih tleh; kuga razsaja, toda se jih ne prime. Krije se po kanalih, smetiščih in kleteh med podganami. Samo en pihljaj vetra zadostuje, da se zanese tudi med ljudi. Kužni bakterije pa dospevajo v človeka na različne načine, največkrat potom bolh. Podganska bolha n. pr. vsesava obenem s krvjo tudi kužne bakterije, ki živijo v krvi. Ko dospe tak bolha na človeka in ga s svojim rilčkom piči, prenese na ta način nanj kužne klice, ki žive v prej vsesani krvi. Tudi težke bolezni slezen, ki se pojavlja v krajih severne Afrike, kakor otroške bolezni, prenašajo živali, bolhe, komarji, uši in podobna golazen.

So kraji, v katerih je boj proti malariji silno težak. Vlažno vreme pospešuje razplojanje in množenje malaričnih bakterij. Ljudje, ki pridejo v take kraje, obole na mrzlici. Isto dožive tudi oni, ki stalno bivajo tam, ako zapuste svoje stalno bivališče. To se da raztolmačiti s tem, da vlada malarija v takih krajih kot otroška bolezen Kdor jo preboli v prvih letih, temu posledj prizanaša, ali, kakor rečeno, samo dotlej, dokler ostane na mestu in ne spremeni podnebja. Ako spremeni klimo, se mu lahko zgodi, da se bolezen nenadoma pojavi. Podobne slučaje opazamo tudi pri spalni bolezni, ki zahteva vsako leto nešteto žrtev. Kamor dospe človek, ki trpi na spalni bolezni, povsod je soljudem opasen, ker tudi spalno epidemijo prenašajo muhe.

Iz teh primerov je razvidno, da so največji pospeševalci ljudskih epidemij živali. Zdravstveno stanje ljudi, ki žive v tropičnih krajih, je malone povsem odvisno od njih. Trgovina najbolj pomaga prenašati epidemije v oddaljene kraje; z njeno pomočjo dobivajo kužne bolezni tako obeležje, da popolnoma izgube svoj lokalni pomen.

„Rad. Glasnik“ je edino službeno glasilo NRS v Sloveniji

Koroške pravljice.

Predgovor.

Izdajamo in čitamo indijske pravljice, koroške pravljice in še druge tuje eksotične pravljice, a pri tem nimamo še zbranih svojih slovenskih pravljic. In vendar je vsak sam sebi najbližji. Pa tudi po svoji zanimivosti naše domače pripovedke prav nič ne zaostajajo za tujimi. Le čitajte prelepe koroške pravljice ali pravilnejše: pripovedke, in sodite:

Grški modrijan Pitakus je rekel: Spoznaj samega sebe. Tudi tebi, narod slovenski, velja: Spoznaj samega sebe! Ti se ne poznaš! Ali bi bilo mogoče, da bi se ne bil krepkeje, bolj energično zavzel tedaj v oni veliki zgodovinski dobi po velikem razsulu, za svojo koroško Slovenijo, če bi jo bil bolje poznal? Ali bi ti bilo mogoče brezbriznemu ostati v očigled taki lepoti, ki se ji tujci ne morejo dovolj načuditi, če bi bil to krasoto bolje poznal in se zavedal, da si to ti sam, da je to del tebe!

Nemški pregovor pravi: »Wer seine Heimat nicht wehrt, der ist seiner Heimat nicht wert« (kdor svoje domovine ne brani, svoje domovine ni vreden). Izprašaj si vest, narod slovenski, ali si ti dovolj branil svojo domovino? Tvoja domovina pa ni samo Ljubljana in Maribor, tvoja domovina je tudi, da ne omenjam drugega, Gospa sveta, Vrbsko jezero, Svinjska planina, tvoja domovina sega od tri do Osojskega jezera in gori do Šmohorja.

Vse to in še mnogo več je tvoja domovina in dolžnost tvoja je, da ljubiš in braniš celo svojo domovino. Da jo boš pa ljubil, jo moraš najpoprej poznati. In sicer poznati tako, kakor je v resnici, ne morda tako, kakor pravi ona pesem: »Korotan je čuden svet, smreka ima lipov cvet...« Ta pesem pravi, da so tudi pesniki zmožni budalosti, a ne bo bi potrebno teh budalosti dalje širiti.

Spoznavajmo svojo lepo domovino! Spoznavajmo lepo slovensko Koroško! Spoznavajmo jo tudi iz lepih koroških pripovedk in pravljic!

Kameniti ribič.

V izdolbini neke hiše na Sv. Duha trgu v Celovcu stoji kamenita podoba moža v naravni velikosti, s klobukom v roki. Kameniti mož stoji s prekrižanimi nogami, kakor bi bil utrjen, poleg njega posoda, kakor so jih rabili ribiči, če so prinašali žive ribe na trg. Na podstavku kamenite sohe stoji zapisano:

Tak dolgo tu bom stal,
da ribe bom prodal.

Pravljica pripoveduje: Pred davnimi leti je prišel ribič od Vrbskega jezera (eno uro od Celovca) s svojim blagom na trg. Neka žena pa ni verjela, da ribič pravično tehta, nakar se je ribič zaklel: »V kamen naj se spremenim, če sem krivično tehtal.« In priprici se je izpolnila zločinska beseda: Pred očmi sejmarijev je ribič okamenel in še danes stoji kot svarilen zgled na trgu in čaka na odrešenje.

Soha nosi letnico 1606. Zgodovina pripoveduje, da je bil tukaj nekdanji ribji trg. Ribiči pa so prihajali pozno na trg in niso prinašali vedno svežih rib. Zato je odredila oblast, da je moral stati vsak ribič poleti in pozimi, v dežju in v solncu brez plašča in brez klobuka na trgu. In to da je bil pravi povod za postanek »kamenitega ribiča«.

Avanzma sv. Antona. V dobi splošne redukcije uradnikov se je zgodilo po vsem svetu poleg nebroj tragičnih stvari, tudi dosti veselja. Rekord na pa je bila na vsak način v tem pogledu redukcija, ki se je odigrala v Braziliji. Še v 16. stoletju je postavil nek portugalski kralj za zaščito nekakega polka sv. Antona. In ker je bil tedaj tak običaj, da se je vsakega patrona polka proizvedlo v polkovnika, je postal tudi sv. Anton polkovnik. Minula so stoletja in stvar je nastala neizpreme-

Vrbsko jezero.

Vrbsko jezero, ki se razprostira od Loreto pri Celovcu do Vrbe v dolžini šestih ur, je pri vsej svoji krasoti nevaren pajdaš, ki mu ni zaupati. Vsako leto zahteva žrtve, drzne veslače in vstrajne plavače primejo pogosto nenadoma krči, ki jih stanejo življenje. Če pa plava ladjica v mesečini črez bliščečo jezersko gladino in če ob lepoti v molku sniva joče narave utihnejo tudi veslači, tedaj se zna zgoditi, da zaslišijo cinglanje in zvonjenje, ki se zdi, da prihaja iz globine jezera. In resnično pripoveduje stara pravljica o mestu, ki je nekoč stalo ondi, kjer je zdaj jezero.

Pred davnimi davnimi leti, nobena knjiga ne pove časa, je stalo ondi, kjer danes valovi jezero svoje modre valove, mesto, kojega veličastne palače so pričale o bogastvu njegovih prebivalcev. Toda bogastvo jih je storilo ošabne in prešerne. Pozabili so na Boga, postavili in npravnost in so se zločesto posmehovali božjim in človeškim zakonom.

Tako se je zgodilo, da so se nekoč tudi v sveti božični noči zbrala večina meščanov na ples in pojedino. Že so naznanjali zvonovi pozno uro in klicali k polnočnici in še vedno so veseljaki uživali v svoji divji strasti in nasladi. Naenkrat se odpro vrata slavnostne dvorane in suh, siv možiček je začudeno pogledoval po šumeči množici v veličastni sobani. Slednjič je grozeče spregovoril in donelo je kot daljno gromenje, ko je govoril: »Aj, vi brezbožni razuzdanci, ali ne veste, kakšen praznik praznujemo danes? Vrnite se domov, predpo mine ura pokore in vas doleti ostra kazen!«

Toda odgovoril mu je le porogljiv zasmeh, in nejevoljen se je oddaljil starec. Še bolj divje so se zavrteli pari v plesu, še glasneje je postalo razposajeno kričanje pijanih. Bližala se je polnoč. V drugič je vstopil svarilec v dvorano. Stopal je s trdim korakom in v rokah je držal sodček. In zopet je opominjal, naj nehajo z zločinskim početjem. »Če me ne ubogate,« je govoril, »bom odprl petelina tega sodčka in smrt in pogibelj bosta prišla nad vas.«

Zopet mu je odgovoril predrzen posmeh trdovratnih. Tedaj je udarilo polnoč.

»Zdaj ste izgubljeni,« je izgovoril starec z bliščečimi očmi in je zasukal petelina. Ugasnile so vse luči, potreslo se je zidovje, nastala je strahovita nevihta z besnečim viharjem in deževalo je v potokih. Izginil je starec, njegov sodček pa je ležal na tleh z odprtim petelinom in iz sodčka se je izlivala brezkončna povodenj. Valovi so se razlivali dalje, dokler niso poplavalili celega mesta in pokrajine. Bobnenje voda je preglasilo kričanje izgubljenih na pomoč. Pokončano je bilo mesto in njegovi prebivalci.

Toda voda ni več otekla: do danes se širi tod jezero. Mesto, cerkve in vasi leže pokopane v globini. In še zdaj slišijo ribiči pogosto, ko ob tihih poletnih večerih donijo večerni zvonovi preko jezera, iz globine jezera medlo doneče zvonjenje zvonov potopljenih cerkva.

njena. Ko so pa pred kratkim pregledovali vsled redukcije listo oficirjev, je naenkrat našel vojni minister na listi polkovnikov tudi sv. Antona. Malo nerodno se mu je zdelo, da je v republiki polkovnik svetnik in to celo aktiven polkovnik. Ali kako izvesti redukcijo svetnika? Dolgo je mislil vojni minister. Na koncu pa je izmisli. Uvažajoč zasluge svetnika, ki je bil 300 let polkovnik, je proizvedel sv. Antona v generala in ga obenem prevel v večno upokojenje. Tako je bil tudi sv. Anton k sreči reduciran.

Zagonetka velikega kneza Mihajla.

Izmed mnogih zagonetk ruske zgodovine po l. 1917. je pač ena najtemnejših ona o nenadni preminulosti prestolonaslednika Mihajla-Aleksandroviča, o katerem smo izvedeli po abdikaciji carja le to, da se je odpovedal kroni, dokler se konstituenta ne bo izrekla o obliki vladavine. Sedaj pripoveduje princesa Olga Putjatina natančnejše okolščine, ki so dovedle nesrečneža v nezasluženo usodo.

Mihajla Aleksandroviča so najprej pustili svobodnega s svojo rodbino na svojem posestvu Gačina. Potem so zapovedali sovjeti, da se ima preseliti v Petrograd. Tam je živel — sicer zastražen, vsekakor pa svobodno — pri princesi Putjatin. Njegovi prijatelji so se silno bali za njegovo življenje ter so mu svetovali, naj pobegne v inozemstvo. Angleško poslanstvo mu je dostavilo dvoje potnih listov: enega za njegovo osebo, drugega pa za njegovega tajnika Johnsona. Veliki knez pa je zavrnil te nasvete z besedami: Zaupam ruskemu narodu, za katerega srečo sem vedno deloval, in prepričan sem, da ta narod ne misli meni in moji rodbini ničesar žalega storiti. Par dni pozneje je bil s svojim tajnikom Johnsonom aretiran ter odveden v Smolny.

Vse intervencije njegovih prijateljev in nekaterih velesil so bile zaman. Februarja leta 1918 so odvedli oba ujetnika v Perm, kjer se je baje nahajala vsa carska familija. Po posredovanju ljudskega komisarja Joffeja mu je smela poslati soproga nekaj perila in obleke v Perm. Ali prenašalca — komornega slugo Čiliševa in šoferja Barufova — so takoj po prihodu v Perm zaprli. Šele na zapoved Lunačarskega so ju izpustili. Obenem je zapovedal ljudski komisar, da se ima veliki knez nastaniti v dobrem hotelu ter da sme sprejemati tudi obiske. Nato pa je nenadoma izginil.

Medtem je prišlo poletje in rdeča pošast je divjala po deželi. Prijatelji velikega kneza v Petrogradu so se razkropili v vse vetrove, pa tudi v palači princeze Putjatinine je ostala samo stara švicarska učiteljica gđ. Beating, ki ni mogla radi svoje obolcelosti odpotovati. Več mesecev po tem, ko je veliki knez izginil, se je pojavil komorni sluga Čilišev in je pripovedoval, kaj je v Permu doživel. Nekega večera, tako je pripovedoval, je postala pred hotelom trojka, iz katere je izstopilo pet mož. Prišli so v sobo velikega kneza z izjavo, da imajo nalog, takoj aretirati Aleksandra Romanova. Tajnik Johnson, ki je spal v drugi sobi, se je vsled ropota prebudil. Skočil je v sobo ter izjavil, da stoji veliki knez pod varstvom sovletov v Permu ter komisarja Lunačarskega. Nikdo da nima pravice, velikega kneza aretirati. Nato se je približal eden izmed dotičnih mož Johnsonu ter mu je nekaj zašepetal na uho. Tajnik je bil hipoma vesel ter je zaupljivo pogledal velikega kneza, ki se je melanholično nasmehnil. Johnson je samega veselja zaklical: »Vse je v redu Čilišev, jaz sem zadovoljen.« Čilišev pa je mislil, da so ti možje v sovjetske vojske preoblečeni prijatelji velikega kneza.

Jetnika sta bila odvedena. Mihael in Johnson sta se vsedla v trojko, vojski pa so sedli nazaj. Še enkrat je zaklical veliki knez svojemu slugi »Zbogom!«, nato pa je trojka izginila v temi. Od tistega časa je o velikem knezu izginila vsaka sled. Ali so bili oboroženi vojski prijatelji ali sovražniki? Ali je bil tudi Mihael Aleksandrovič umorjen, kakor ostala carska rodbina? V tem oziru se princesa Putjatina ne vdaja nikakim iluzijam...

Izumiranje naravnih ljudstev.

Z razširjanjem kulture, zlasti evropske, se neprestano krči prvotna narava. Ne le maliččenje pokrajin z vodnimi zapornicami, električnimi in industrijskimi napravami, temveč tudi posredno in neposredno iztrebljanje rastlin in živali, ki se ne morejo prilagoditi novim razmeram, so posledica naraščajoče kulture. — Da, ljudska plemena, ki so se prej cvetoče razvijala, so jela hirati, ko so prišla v stike s kulturnimi narodi, in nekatera so v presenetljivo kratkem času popolnoma izumrla. Vsekakor je bila pri tem sokriva sirova, z brezobzirno razširjevalno in osvojevalno silo združena zasledovalna beznota, da, celo sila po nečloveškem iztrebljevanju.

Najbolj znane so pač žalostne posledice evropske kolonizacije za ameriške indijance, zlasti za prebivalce Antilov. Izmozgavano po sistemu repartimentov ter ogrožavano z ognjem in mečem, je zamiralo to ljudstvo; sredi 16. stoletja, petdeset let po odkritju Amerike, ni bilo na Velikih Antilih več domačega prebivalstva. Indijanci Malih Antilov so se ohranili do 17. stoletja. V Srednji in Južni Ameriki so se morali Indijanci ob obalah in v pokrajinah z zdravejšim podnebjem povsod umakniti vsiljivim Evropejcem in kasneje črncom. V nedostopnih, mrzličavih brazilskih pragozdih se je vendar do danes ohranilo nekaj čisto pristnih indijanskih rodov. Po vseh drugih straneh pa se ostanki prvotnega prebivalstva hitreje ali počasneje izgubljajo v novem mešanju ljudi.

V 19. stoletju so ovčarji in izsledovalci zlata napovedali prebivalcem plemena Ona v Ognjeni deželi brezobzirno uničevalno vojno, napravili so nanje pravcati pogon in jih popolnoma iztrebili. V Severni Ameriki so zastopniki evropske kulture in pravstvenosti vodili srdito uničevalno borbo proti domačinom, ki so bili nekaj tako mnogobrojni. Borba se je končala z iztrebljenjem Indijancev v večini krajev Severne Amerike. Ko je končno prevladalo boljše mišljenje, se je moglo oteči le še nekaj tisoč ljudi v tako zvanih »rezervatih«. Telesno in moralno oslabljeni se bližajo tudi ti gotovemu poginu.

Tudi v Afriki poznamo plemena, ki izumirajo. Bušmani, one pritlikave, svetlo polte praprebivalce Afrike so pregnali že njihovi krepki črni sosedje na rob brezmejnne puščave Kalahari, še preden so jih obkolili belokožci. Morali so se bomo preživljati z lovom ter zbiranjem korenin in divjih melon. Prišli pa so belokožci, predvsem Buri, s svojim strelnim orožjem in izpremenili nekdanji divji raj v bedno puščavo ter tako oropali domačina lovca živlenskih sredstev. A ne samo to! Priljubljena zabava Burov je bila, da so v mesečnih nočeh, ko so Bušmani proizvajali svoje ekstatične plesne, te ljudi obkoljevali in jih streljali kot zajca, vse pomešane moške, ženske in otroke. Je le še vprašanje nekaj let, kdaj izumre to velezanimivo plemo. Neki raziskovalec je leta 1905 videl v Južni Afriki 41 Bušmanov in jih vprašal, koliko omaro otrok. Bili so brez njih!

Tudi Hotentoti, ki so v mnogem slični Bušmanom, kakor tudi severnoafriškimi Hamitom, izumirajo, s tem da se njihovi preostali mešajo z belokožci in črnci ter tako kot plemo izginovajo.

Prav tako so pred našimi očmi izginili Tasmanci. Početkom 19. stoletja so cenili število Tasmancev na 5000. Leta 1876 je umrla zadnja pripadnica tega ljudstva. Tudi v Avstraliji so angleški naseljenci domačine pregnali in uničevali, kjerkoli so prišli z njimi skupaj; prirejali so za njih pravcate pogone kakor za Bušmani in Ontjci. Dasi jih sedaj več ne streljajo, vendar ginejo njih ostanki pod vplivom kulture. Alkohol, kužne bolezni vseh vrst, da

izpodkopljejo telesno in moralno zdravje in odpornost naravnih ljudstev. Tudi nezdrava evropska noša, ki nikdar ne odgovarja telesnim in klimatičnim potrebam domačinov, in ki so jo vsilili tem ljudem krščanski misijonarji, je deloma kriva, da hirajo ti narodi; zakaj opazovali so, da taka obleka pri navčnih ljudeh npravnosti ne pospešuje, temveč jo mnogokrat celo izpodjeda.

Prav isti vzroki so za izumiranje nadvse zanimivih in deloma simpatičnih narodov po otokih in ob obali Južnega morja. Maorci, Novozelanci, Havajci in Samoanci se bližajo neizogibnemu poginu.

V Južni Aziji poznamo ljudstva, ki so jih priseljenci Evropejci zrinili daleč gori v nedostopne gorske kraje, kjer se sedaj bomo bore za svoj obstanek. To so ljudstva z višjo kulturo. Med njimi so Indijci, Malajci, Kitajci itd. Ta ljudstva so se deloma spojila z drugimi plemeni in sedaj na ta način izginjajo. Tak preostanki nekoč pač zelo razširjenih ljudstev se med drugimi pripadniki plemena »Veda« na Ceylonu, od katerih jih je živelo leta 1850 še 8000, leta 1891 le še 1229, v Prednji Indiji »Toda« in nekaj drugih plemen, ki jih poznamo po skupnem imenu »Munda-Kolh« dalje v Zadnji Indiji in po južnoazijskem otočju pritlikavi Negreti z Andamenezi, pripadniki plemena »Semang-Sakai« z Malaškega polotoka, »Aeta« s Filipinov in tako zvaní Avstroazijci ali Indoavstralci, katerim lahko prištevamo pripadnike plemen »Dajak«, »Batak« in druga s Sundskega otočja. Tudi pripadnike plemena »Aino«, prvotne prebivalce japonskega otočja, so pregnali Japonci, sedanji gospodarji otokov; žive le še na najsevernejših otokih, predvsem na Jesu in Sahalinu ter čakalo na svoj konec. Prav tako se zmanjšuje število večine sibirskih naravnih ljudstev, ki že prej niso bila kaj mnogobrojna. Jenisejcev ki je bilo l. 1897 še 994, leta 1909 le še kakih 700; Jukagirov in Čuvancev so cenili leta 1850 na 2000 glav, leta 1897 pa jih je bilo le še 506. Tudi Ostjaki izumirajo, dočim tega ne moremo reči o Čukčih, Jakutih in Tunguzih. Nasprotno pa ginejo prebivalci otokov Aleuti, ki vežejo Sibirijo s Severno Ameriko, in Itelmanci na Kamčatki.

Povsod na zemlji opazujemo, kako se kulturno nižje stoeča ljudstva umikajo narodom z višjo kulturo. Le poredkoma pokažejo zmoglost prilagoditi se tuji, višji kulturi, najmanj seveda takrat, ako je razlika zelo velika in se je višja kultura nenadoma približala naravnemu ljudstvu. Le dve plemeni kažeta, vsekakor zaradi razmeroma visoke kulture, večjo odpornost: Mongoli in črnici. Seveda se njih kulturna bolj in bolj udaja evropskemu vplivu in se bo z evropsko kmalu izenačila. Tudi se da na različnih točkah zemlje ugotoviti vedno bolj naraščajoče mešanje treh poglavitnih plemen: črnega, rumenega in belega, kar dokazuje tako zvana mešana plemena, Hamiti v Severni Afriki, Turanijci v Istočni Evropi in Zapadni Aziji ter Malajci. In tako ne moremo zanikati, da bo tekom tisočletij, nemara tekom milijonov let, živela na vsem svetu enotna mešana rasa. Morda! Kdo more videti v bodočnost?

(»Kosmos«.)

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik“

Naši dojenčki.

Skoraj bi lahko rekla, da je ni matere, katera, naj bo še tako malo izobražena, si ne bi želela v prvem času materinstva v tej ali oni knjigi prebirati o oskrbi teh naših malčkov. Pa še posebno, če velja ta oskrba dojenčku-prvenčku, pri katerem smo vse mame enako skrbne, še večkrat pa boječe.

»Ali ne bo preveč? — ali ne premalo?« Ali ni pretesno povit — ali premehko —?« in koliko drugih takih skrbi nas napolnjuje! Da se pa vsaj malo ognemo nepotrebnim preudarkom, naj povem tu na kratko, kako se nam je v splošnem ravnati: saj so nam naši mali materam največja ljubezen, up in veselje.

Seveda je samo ob sebi umevno, da ima hrana dojenčkova biti le mleko, in sicer če le mogoče materino. Edino v slučaju, da je kateri materi že več otrok iz neznanega vzroka umrlo, naj vpraša zdravnika, ali sme otroka sama dojit in ali bi mu moglo to postati nevarno. Da bi pa materino mleko imelo primernih in potrebnih snovi v sebi, kar je nedvomno potrebno za dobro uspevanje otrokovo, naj mati posebno pazi, da uživa sama dobro in lahko prebavljivo hrano, naj se izogiba vseh strasti, tako da ji bo zagotovljen duševni in telesni mir. Paziti je treba, da prsi niso pretrdo prevezane, ker v tem času vsak bolj močni pritisk nanje škoduje.

Posebno matere, katere imajo vsled preobitega mleka napete in boleče prsi, naj jih (kakor bodo same spoznale) sebi v veliko olajšanje s prtom podvežejo, tako da je prti, ki naj bo zložen in podložen pod leve prsi, z obema koncema zavezan na desni rami. Drugi prti pa nasprotno: torej pod desne prsi, na levi rami zavezan. Kakor sem že zgoraj omenila, se je varovati tudi vsake pretesne obleke ali prevezave čez prsi; vsaka nezadostna paznja v tem oziru bi lahko zakrivila, da se mleko v materinih prsih posuši, in bi torej bila mati primorana otroka umetno dojit, kar je za takega malčka eno največjih zla.

V slučaju prevelike malokrvnosti ali kakih kroničnih bolezni je dolžnost vsake premožne matere misliti najprej na dojitilo, potem šele na umetno dojenje. Kar se tiče dojitilje veljajo zanje seveda isti pogoji kakor za mater samo, le še paziti je treba, da med materinim in dojitiljinim otrokom ni večje razlike nego šest do osem tednov, ker se seveda vsako materino mleko po potrebi rastočega otroka izpreminja.

Otroka umetno rediti, to se pravi, brez materinega ali dojitiljinega mleka, je grozno težavno in povzroča mnogo skrbi, in ga je torej le jako potrpežljivi in skrbni materi mogoče z uspehom opravljati. Prvi predpogoj je dobro mleko in pa največja snaga. Mleko naj bo, če le mogoče od ene in iste krave ves čas dojenja.

V prvem času (3—4 tednih) se vzame en del mleka, ter dva dela vode, in sicer se prilije vročo zavreto vodo, v drugem in tretjem mesecu vsakega polovico, od četrtega meseca naprej tri dele mleka in en del vode.

V prvih osmih dneh se mora priložiti tej vedno sveže pripravljene mešanici dve čajni žlici mlečnega sladkorja ali pa, v slučaju da tega nimaš, navadnega sladkornega praha. Pozneje pa zadostuje na eno navadno skodelico mešanice kavna žličica sladkorja. Po preteku četrtega ali petega meseca otrokovega življenja naj se mu daje navadno čisto in dobro kravje mleko, gorko 28° R. Če otrok te mešanice ne prebavi, jo usirjeno izbljuje ali se preveč in prehitro debeli, je treba dodati malo več vode.

Naj pa v tem slučaju vsaka mati pomisli

da je tudi prevodeno mleko jako težko prebavljivo.

Če je nemogoče dobivati zjutraj, opoldne in zvečer sveže mleko, naj se jemlje od jutranje molžnje.

Že iz teh kratkih navodil je potrebno, koliko skrbi in paznje je potrebno, če hoče imeti mati le nekoliko upanja na uspeh. Vestna mati pa se ne bo nikoli plašila skrbi za svojega malčka. Ne bo pa nikoli tako dolgo čakala, da bi bilo otrokovo življenje ogroženo. Kdo ne ve, da je posebno pri takih malčkih bolezen lažje preprečiti kakor pregnati?

Dojenčkov jok nima pri zdravem otroku takorekoč nobene važnosti. Naj se mati prepriča, ali je otrok sit (že v tretjem tednu življenja naj bo dojenček na redno hrano navajen — in sicer vsake 2—3 ure) ali leži na suhem, ali ga nič ne tišči ali celo kak mrčes nadleguje — in če se prepriča, da je vse v redu, naj le otroka pusti, da joče, ker prav kmalu bo otrok sam utihnil. Naj mati ne nosi otroka sem in tja, da bi ga s tem potolažila, kajti s tem bi le sama sebi nakopavala pokoro in čedalje večjo žalost. Če otrok le opazi, da z jokom kaj doseže, zaslužni mater tako, da kmalu ne bo imel trenutka miru. In kakšno svojeglavnost in trmo si vzgaja taka mati za poznejša leta.

Tudi vsako zibanje in uspanje naj mati iz teh vzrokov opusti; posteljica naj stoji trdno in naj se nobena mlada mati ne boji, da bi vsled tega ker ne ziblje, ali vsled tega ker otrokova posteljica trdno stoji, izginila vsa poezija materinstva. Ta obstoja in bo obstojala pri vsaki, katera je res žena. — (Starejša mati mlajšim v pouk.)

Golša ali krof in jodova sol.

Golša ali guša ali krof, ki kazi ženski vrat, se je zadnja leta začel močno pojavljati tudi na Nižjem in Gor. Avstrijskem. Prof. dr. Jul. Wagner-Jauregg, vodja klinike za neurologijo in psihiatrijo na Dunaju trdi, da je krofastih ženskih vratov tudi na Dunaju čim dalje več. Dolžili so dunajski vodovod, da je izzval ta pojav, toda krof je razširjen tudi po krajih, kjer ne pijejo vode iz dunajskega vodovoda.

Doslej so preganjali krof z jodom; toda kdor je tako krof izgubil, je zbolel na srcu, dobil tresavico, je naglo slinjal in čisto oslabil; zbolel je na Basedow's bolezen. Švicarski zdravniki so dognali, da so nastale te bolezni zaradi prevelikih množin joda, ki so jih užili krofasti pacienti.

V Švici so dosegli zdravniki, da ima vsaka sol primešan jod; tako mora vsak Švicar vsak dan uživati tudi jod. V kantonu Appenzel uživajo jodovo sol od početka leta 1922. Ta sol odstranja golšo in preprečuje njeno nastajanje. Zdaj so začeli tako jodovo sol splošno prodajati tudi na Dunaju. Cena je ista kakor za navadno sol. Jodovo sol imenujejo »Vollsalz« (polna sol). Prof. dr. Wagner-Jauregg piše v »N. W. J.«: »Naj bi vsi, ki trpe na golši, in vsi, ki bi radi sebe in svoje otroke obvarovali golše, uživali jodovo sol in kuhali jedi z njo! Uvesti se mora jodova sol po krajih, kjer je potrebna tako splošno, da bi jo užival vsakdo, ne da bi jo specialno zahteval.

Tudi kruh naj bi se zamešal in pekli s to soljo, da dobe revnejši ljudje, ki živijo večinoma ob kruhu, vase dovolj joda. Zlasti nova generacija bo brez golš in z njo izgine tudi spremljevalec krofa — kretinizem, ki je po alpskih deželah tako razširjen...« Tudi na Slovenskem je golša izredno razširjena, ne da bi poznali doslej uspešno zdravilo proti nji. Opozorjamo torej na jodovo sol, ki dosega vrsto pri otrokih naglo uspehe.

Zanimivosti.

Kaj so pili stari Rimljani?

Stari Rimljani so pili razen vode pravzaprav le vino, vse druge pijače so bile v navadi samo po provincah.

Zrelo grozdje, ki so ga imenovali tudi »viseče (namreč na trti) vino«, so trgali v košare. Nato so ga devali v kadi ali čeber, kjer so ga tlačili moški z bosimi nogami, kar v vinogradu. Stlačeno grozdje so nesli potem v mehovi pod stiskalnico. Mošta, ki se je natekel, preden so stlačili grozdje z nogami, često niso pustili vreti, ampak so ga zapečatili v steklenice in jih hranili v mrzli vodi. Druga vrsta je bil mošt, ki se je natekel po tlačanju z nogami, tretja pa kislati mošt iz tropin pod stiskalnico. Večinoma so devali ves mošt brez razlike v isto posodo. Na tropine so nalili vode, prideli vinskih droži in nekoliko kuhanega mošta; to zmes so čez 24 ur še enkrat tlačili z nogami in stiskali pod stiskalnico. To je bilo vino za sušenje, delavce, vojake, pa tudi za ženske. Stare žene so prav rade pile vino iz tropin posušenega grozdja, kateremu so primešali kuhanega mošta. Posebno močno, sladko vino so dobili tako, da so pustili grozdje cel teden na solncu, da je ovenelo in se posušilo.

Mošt so spravili v velike, trebušaste lončene posode, kjer je vino vrelo; lesenih sodov niso rabili niti še v 1. stoletju pred Kr. Posode so pred uporabo zasmolili. Da bi dobilo vino poseben okus, so devali včasih v mošt smolo, sadro, ilovico, apnenec in mramor. Posode so pustili odprte, po vretju pa so jih pokrili s pokrovom in zamazali s sadro. Vinska klet jim je bila hladna, proti severu ležela čumnata, navadno pod zemljo.

Boljša vina, ki naj bi dočkala visoko starost, so prelili, ko so se popolnoma umirila, v steklenice in amfore (dvoročne, podolgaste, proti dnu vedno ožje lončene vrče), ki so jih razpostavili v kleti ob stenah ali pa po tleh v pesku. Bile so zamašene z lesnim in plutovinastim zamaškom ter zamazane s sadro ali smolo, da ni mogel zrak zraven. Na posodo ali pa na listek, ki je visel na njej, če je bila posoda steklena, so napisali ime vina in letnik, t. j. ime konzula dotičnega leta. Pozneje so prenesli amfore v čumnato v prvo nadstropje, ki se je imenovala »apotheca« in je ležala tako, da so mogli napeljati vanjo dim, ker so bil mnenja, da dim pospešuje staranje vina.

Vobče so ljubili stari Rimljani le stara vina; rajše so pili staro vino slabše vrste, nego mlado najboljšo trte. Bogati Rimljani so bili sploh zelo izbirični tudi v vinu; ne-le da so uvažali tuja vina, ampak pridevali so vinu razne dišave ali grenke stvari, n. pr. miro, aloo, razne cvete in zelišča.

Razen vina so Rimljani radi pili pijačo »mulsum« (medico), ki so jo pripravljali tako, da so vzeli najboljši mošt, mu primešali medu (en četrt vina in ena petinka medu) ter ga potem napolnili v steklenice ter jih zamazali s sadro. Čez mesec dni so pijačo zopet prelili v drugo posodo.

VAŽNOST ZADOSTNEGA SPANJA.

(Jugoslav. oddlek F. L. I. S.)

Ako ste podvrženi glavobolu, neprebavnosti, čestim prehladom in stalni utrujenosti, vprašajte se najprej: »Privoščujem li si osem ur spanja vsako noč?« To vprašanje se zdi marsikomu morda nevažno, ali iz odgovora na to vprašanje si razlagamo dostikrat vzrok teh težkoč.

Spani zadosti je jako važno, kajti spanje je doba naše rasti. Spimo, da se izpočijemo, in ravno tekom spanja se tkanine našega telesa obnavljajo in popravljajo po obrabi tekom dneva.

Telo je mogočna zgradba iz samih drobnih stanic ali celic; skupine teh stanic tvorijo tkanine

in organe našega telesa. Te stanice in tkanine se stalno obrabljajo in, ko razpadejo in zamrejo, jih obtoči kri poganja s seboj, da jih izžene iz telesa skozi kožo, pljuča ali izločila. Vsaka misel in vsak gibljaj prispeva k obrabi naših tkanin. Čim težje delamo, bodisi z možgani ali z mišicami, tem hitrejša se obrablja te stanice in tem več strupenih odpadkov nrtvilih stanic prehaja v kri. Da živimo, je treba popraviti ali nadomestiti te degenerirane stanice. Nekaj tega popravilnega dela se vrši potom hrane, ki jo jemo, in potom zraka, ki ga dihamo, in večji del tega popravilnega dela se vrši tekom spanja. Moč in energija potrošena po dnevu se tako obnavlja po noči. Po domače temu pravimo: izpočili smo se s spanjem.

Važno delo se torej vrši v našem telesu tekom spanja in radi tega je prav, da privoščimo telesu zadosti časa, da se to delo izvrši. Ako telo nima zadostnega časa za to, delo obnavljanja in popravilnega dela ne bo dovršeno. Kaj potem sledi? Utrujenost s stalno pojemajočo sposobnostjo za delo in znižano odporno silo. In ko je odporna sila oslabiljena, smo najbolj dovzetni proti napadu raznovrstnih bolezni.

Koliko časa treba spati? Nekdo potrebuje več, nekdo manj, ali v tej dobi nivoznega gibanja in trenja, napornega dela in napornih iger in zabav je prav sigurno trditi, da ne manj od osem ur je potrebnih, da se nadomestijo zgube, nakopičene tekom povprečnega dneva. Sedaj se vprašajte, dali dajete svojemu telesu dovolj časa ponoči, da izvrši delo obnavljanja. Ako tega ne delate, potem zapravljate glavnic in ne le obresti svojega zdravja in posledica bo neizogibna poguba. Glavobol, neprebavnost, zaprtje in čut utrujenosti so le varnostni signali, ki vas opozarjajo, da telo dobiva premalo spanja.

Ako spite zadosti, se zjutraj zbudite osveženi in močni. Ako se pa, ko vstanete, čutite utrujeni in slabe volje, pomenja, da ni bilo zadosti spanja. Nadoknadite takoj. Poidite isti dan nekoliko ur bolj rano spat in spite, ako morete, dokler se ne zbudite osveženi in zadovoljni. Ako je telo imelo zadosti časa za svoje delo, to spoznate takoj. Ne zljubi se vam dalje spati.

Eden izmed največjih pripomočkov za zdravo spanje je dobro prezračena soba. Imajte polno lahkih gorkih odev in držite okna široko odprta. Potem strupi, ki jih telo izločuje, ne ostanejo v sobi in sveži zrak ves čas zalaga z zadostno količino kisika, ki ga kri potrebuje.

Ako radi kakega neznanega vzroka človek le s težko zaspil, gorka kopel, predno se vleže, ali hiter sprehod pod milim nehom često napravljajo čudesa. Dostikrat je tudi dobro jesti nekaj lahkega pred spanjem, kajti prazen želodec je mnogokrat vzrok nespečnosti. Kdor pa zavziva jedi tako pozno, naj rabi le lahke in prebavljive jedi. Korzorec gorkega mleka, čašica čokolade z enim ali dvema prepečenema je popolnoma dovolj.

Oni, ki se bojijo nespečnosti, naj se izogibajo stvarim, ki odganjajo spanje. Razburjajoča knjiga ali igra, preveliko kajenja ali preveliko kave in težka jed ob pozni uri dostikrat onemogočajo spanje.

Bodite pravični nasproti samemu sebi, kar se tiče spanja. Privoščite svojemu telesu zadosti časa, da se okrepi. Plačilo bo vaše v boljšem zdravju, večji odpornosti in večji sposobnosti za delo.

Barlétov France v Parizu.

Barlé France iz Žabje vasi, prava slovenska kmetijska korenina, se je odpravil v širni svet. Prepotoval je Italijo, Švico in končno dospel celo v glavno mesto Francije v Pariz. Hodil je po pariških ulicah, ogledoval si eno in drugo ter se je postavil pred neki spomenik. Vprašal je mimoidočega Parižana: Slišijo gospod, kaj pa pomeni ta onegavi patron tam gori?

Parižan je tujca debelo pogledal ter ga vlijudno vprašal: »Parlez français« (parlé francé — govorite francoski)? Naš korenjak je ves začuden odprl usta, pogledal Francoza in rekel: Seveda sem Barlé France, pa od kod, za vruga, me pa poznate?

Prijazni Francoz ga seveda ni razumel in jo je mahnil naprej, Franceta pa je pustil v globokem premišljevanju.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnik«.

Urednik: Ivan Podržal.

Odg. urednik: Ivo Kisovec.

Tiska »Zvezna tiskarna«.

E. M. Laumann — Raoul Bigot:

Skrivnostna snov.

(Roman.)

(Nadaljevanje.)

Od vseh strani so poslali vodljive zrakoplove, toda komaj so prišli v pas mrazu, so se njih propelerji ustavili. Zrakoplovci so čisto pravilno bili mnenja, da je bencin in olje zamrznilo.

Ves dan so izmenjavali marconigrame med admiralsko ladjo in Londonom. Londončani, katerim so posebne izdaje listov poročale o čudnem dogodku, niso dosti verjeli tem poročilom.

Da bi bilo morje zamrznilo meseca avgusta! To je bila pač precej debela raca!

In vendar je moralo biti nekaj resnice na tem, kajti celo uradni krogi vesti niso zankali.

Mnogo Londončanov se je vsedlo v svoje avtomobile in drveli so proti Portsmouthu, da na lastne oči vidijo čudoviti dogodek, toda pred mestom jih je ustavil kordon vojaštva, ki ni pustil nikogar do obrežja.

Brezžična brzopletka, ki je bila odposlana iz neznane točke, je javila ministrskemu predsedniku, da je rok potekel in da je sedaj treba plačati vsoto 110 milijonov.

Zbornica lordov in poslanska zbornica, ki sta imeli nepretrgano zasedanje, sta prošla vlado, naj se ukloni.

Tako je bila Anglija, ponosna Anglija premagana na polju, na katerem je bila najmočnejša: na morju! Bila je od sedaj naprej bolj ogrožena, kot vsaka druga država na evropski celini.

Če bi ugajalo neznanim banditom, bi jo vso obdali s pasom ledu — in da stvar ni bila nemogoča, so ravnokar dokazali — in Anglija bi morala živeti samo od svojih lastnih pridelkov, to se pravi morala bi poginiti gladi.

Tako se je tudi ona uklonila zahtevi skrivnostne družbe Radžisakov.

Naslednji dan je spet solnce sijalo nad brodovjem. Revija se je vršila, a izgledala je kot pogrebna slavnost. Ponižanje je bilo preveliko.

Sedaj pa Anglija ni več zaupala brezžični telegrafiji in telefoniji, po kurirjih je poslala naslednji dan tajna poročila vsem vladam civiliziranega sveta.

Anglija ni bila premagana brez ideje na revanšo!

Pozneje, ko se je pisalo o potankostih katastrofe, se je tudi omenilo, da je yachta radže Tocra-Dasi-Pala storila svojo dolžnost in streljala s svojimi malimi topovi v zatemnelo nebo.

Germaine Laurier, ki je stala poleg Escandra na »Lastavici«, mu je dejala:

— Iznajdba Jacquesa Lamberta ima lahko take posledice.

Tocra-Dasi-Pal.

Medtem ko je ladja »Lastavica«, yachta, ki jo je Le Santer, glavni urednik »Le Monde«-a stavil na razpolago Escandru in gospodični Laurieri za njih misijo v Angliji, rezala zelene yalove Rokavskega preliva, sta časnikar in dekle, naslonjena na ograjo, željno pričakovala, da se vrne v Cherbourg, in se pogovarjala o dogodkih, katerih priča sta bila v Portsmouthu.

Nenadoma pa se je dekle zganilo in se obrnilo proti Escandru, rekoč:

— Kako se imenuje indijski princ, ki je prisostvoval na svoji yachti reviji britanskega brodovja?

— Tocra Dasi Pal. Prišel je iz Pariza in se bo tja vrnil, predno odide v svoje kraljestvo nazaj. Zakaj vprašate to?

— Prišla mi je misel... morda razsvetli temo?

Dekle je pokimalo s svojo ljubko glavico:

— Moram malo pomisliti. Ko mi je Lambert razkril svojo ženjalno iznajdbo, se spominjam, da ga je oviralo pomanjkanje denarja. Iskal ga je povsodi; večkrat je odpotoval, kot sem vam rekla, in se vsakokrat vračal z večjimi ali manjšimi svotami, ki so pa vedno bile nezadostne in mu niso mogle dosti služiti za njegovo delo. Tedaj pa je slednjič sklenil, da potrka na vrata neizmerne bogatega Indijca, ki je začasno bival v Parizu. Jaz sem mu napisala prošnjo za avdienco. Če se ne motim, je bil ta Indijec princ Tocra-Dasi-Pal.

— To je važno, je dejal Escander, potem ko je trenutek molče premišljeval, morda ne pridemo s tem nikamor naprej, toda naša dolžnost je, da stvar proučimo. Ko pridemo v Pariz, bom obiskal indijskega princa.

Kdo je bil prav za prav ta Indijec?

Bajeslovna prikazen, bogat, da bi človek izgubil pri tem svoj razum, bi odgovorila javnost. Bil je globoko izobražen, priazen in očarujoč in živel v Parizu, kjer je kazal do tedaj še neznano razkošje.

Escander se je, kot je bil dejal prejšnji dan, dal javiti pri princu v hotelu Splenditu, kjer si je bil najel vse prvo nadstropje, ki skoraj ni zadostovalo zanj in za njegovo spremstvo. Germaine Lauriere ga je spremljala, toda zmenila sta se, da bo dekle čakalo svojega tovariša v velikem hallu hotela in med tem popilo čašico čaja.

Escander je radši poslal svojo karto. Ni dolgo čakal: osebni tajnik prinčev, ki ga je ves Pariz poznal kot Tocro samega, se je predstavil. Tiho in drsaje se je približal, na pol sklonjen k pozdravu.

— Gospod, če mi blagovolite slediti, bo moj gospodar zelo počaščen, da vas sprejme. Escander je razumel prijazno zavratnost te azijske vljudnosti. Sledil je Indijcu.

Tocra-Dasi-Pal, oblečen v razkošno domačo obleko, pokrit s turbanom iz tenkega muselina, na katerem se je bleščala perjanica, okrašena z demanti, je ležal na širokem divanu med kupom bohotnih blazin poleg mizice, na kateri so bila okrepčila in čudovit majhen revolver, dragoceno damaskiniran. Dva Indijca, med njima osebni tajnik, sta sedela ali bolje rečeno čepela pri nogah svojega gospodarja, pripravljena, da poskočita pri najmanjšem migljaju.

Radža Tocra-Dasi-Pal je z molčecim migom ponudil obisku sedež.

— Gospod, je dejal v izborni angleščini, srečen sem, da morem sprejeti znamenitega časnikarja.

Escander se je priklonil; našel je bil izboren izgovor za svoj obisk: prišel je vprašat Njegovo Visokost, kakšne utise je imel, ko je videl angleško brodovje, blokirano od ledu.

Tocra je za trenutek molčal. Njegov vprašujoči pogled je skozi napol zaprte oči meril mladega moža do dna duše, medtem ko si je česal brado s tenkimi prsti, polnimi težkih prstanov.

— To je stvar, je dejal, ki me je zelo užalostila, moja udanost do kralja je radi

toga trpela in sem mu tudi to izjavil, ker ni samo moj vladar, temveč tudi prijatelj. Toda vi, gospod, je dodal nenadoma in spremenil glas, ali niste s svojo svetovno znano bistrotumnostjo ničesar ukrenili, da bi našli povzročitelje tega zločina?

To vprašanje je le preveč prav prišlo Escandru, da ne bi bil zamudil prilike.

— Ne, Visokost, kot ves svet, sem tudi jaz iskal, toda priznati moram, da sem bil premagan... Ne, zares, nisem ničesar našel... Sicer pa imam svoje zasebno delo, ki mi vzame dosti časa. Skušam najti nekega svojega starega učitelja, ki je na skrivnostni način izginil. Imenuje se Jacques Lambert in je kemik.

Escander si je vzel časa, da je izgovoril to ime. Njegov pogled, ki je bil ravno tako oster kot oni Indijca, ga je zelo pazno motril.

Zapazil je, da se je vključ oblasti, ki jo je imel nad samim seboj, lahko stresel. V Escandrovem srcu se je dvignil ponos, toda Tocra je spet gledal mirno kot prej.

Časnikar je sedaj vedel dovolj; pisal je, kar mu je pravil Tocra in sklenil, da napiše nekaj vrstic o tem v svoj list in tako razprši sum, ki ga je bil vzbudil pri princu. Potem je vzel slovo.

Šel je po stopnicah dol in stopil v čajni salon, kjer se je nahajala Germaine. Dejal ji je:

— V petih minutah boste šli za menoj. Čakal vas bom v študijski dvorani Narodne knjižnice; brezdvomno me bodo zasledovali, pazite na to in zapomnite si dobro moža, ki mi bo sledil.

Nato je odšel, ne da bi počakal dekletovega odgovora in šel mirnih korakov skozi Palais Royal. Ozrl se ni.

Dvajset minut pozneje se je sestal z Germaino v Narodni knjižnici.

— Elegantno evropsko oblečen možak, pokrit s turbanom, je dejala, vam je sledil; hodil je vedno dvajset korakov za vami na trotoarju nasprotne strani ceste.

— Hvala; ta Tocra je pa res bedak. Na pravem potu sva. Če se temeljito ne motim, je treba v bližini Tocra-Dasi-Pala iskati Jacquesa Lamberta.

Germaine izgine.

Germaine in njena mati sta ravno poverčevali, ko je pozvonilo na vratih njiju stanovanja. Bil je majhen telegrafist, ki je prinesel telefonsko poročilo Escandrovo:

»Pridite takoj k meni. Escander.«

Dekle je zapustilo časnikarja ob štirih, potem ko je bilo napisalo kakih dvajset vrstic o raznih izdajah zdravniške Akademije; čudila se je temu klicu, toda predobro je poznala Escandra, da ne bi dvomila, da je zadeva važna. Hitro je odšla.

Spodaj pred vrati je ravno stal avto, katerega šofer je spravljal motor v tek.

— Taks, milostiva? je vprašal.

Germaine šoferja niti pogledala ni, odprla je vrata in ona je stopila v voz.

— Monde, boulevard des Italiens, je dejala.

Možak je zaprl vrata, stopil na svoj sedež in oddrdal v sredo ceste.

Komaj se je bila Germaine usedla, je zavonjala čuden duh, ki jo je dušil. Skušala je odpreti okno, a se ji ni posrečilo, tudi vrata se niso dala odpreti, ker na notranji strani ni bilo kljuk. Postala je vznemirjena in tolkla na šipo, ki jo je ločila od šoferja, toda ta ji ni slišal, ali se je pa delal, da je ne sliši. Tedaj pa je Germaine, katere se je lotevala omotica, skušala razbiti eno okno, toda komaj je dvignila roko, se je zgrudila onesveščena na blazine.

Dalje sledi.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

	Broj.	Vez.
1. I. Albreht: <i>Prva greda</i> , izvirna povest, 104 str. . .	Din 12—	Din 17—
2. Rado Murina: <i>Na Bledu</i> , izvirna povest, 181 str. . .	16—	22—
3. I. Rozman: <i>Testament</i> , ljudska drama v 4 dej., 105 str. . .	12—	17—
4. Cvetko Golob: <i>Voljno klesje</i> , izbrane pesmi, 184 str. . .	20—	26—
5. Fran Milčinski: <i>Gospod Fridolin Zolna in njegova družina</i> , veseloigra v 1. 72 str. . .	8—	13—
6. L. Novák: <i>Ljubosumnost</i> , veseloigra v 1. dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str. . .	6—	11—
7. Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Utva, 111 str. . .	12—	17—
8. E. Gaboriau: <i>Akt šte. 113</i> , roman, poslov. E. V., 536 str. . .	22—	28—
9. Dr. Fr. Veber: <i>Problemi sodobne filozofije</i> , 347 str. . .	24—	30—
10. I. Albreht: <i>Andrej Ternauc</i> , reliefna karikatura, 55 str. . .	6—	11—
11. Pavel Golja: <i>Peterčkove poslednje sanje</i> , božična povest v 4 slikah, 84 str. . .	12—	17—
12. Fran Milčinski: <i>Mogočni prstan</i> , narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str. . .	12—	17—
13. V. M. Garšin: <i>Nadežda Nikolajevna</i> , roman, poslovenil U. Zun, 112 str. . .	10—	15—
14. Dr. Karl Engliš: <i>Denar</i> , narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogris, 236 str. . .	26—	32—
15. Edmond in Jules de Goncourt: <i>Renée Maupérin</i> , roman, prev. P. V. B., 239 str. . .	15—	21—
16. Janko Sarnec: <i>Življenje</i> , pesmi, 112 str. . .	15—	20—
17. Prosper Mérimée: <i>Verne duše v vica</i> , povest, prev. Mirko Pretnar, 80 str. . .	9—	14—
18. Jarosl. Vrhlický: <i>Oporoka lukovskega grajščaka</i> , veseloigra v 1. dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 47 str. . .	6—	11—
19. Gerhart Hauptmann: <i>Potopljeni zvon</i> , dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str. . .	16—	22—
20. Jul. Zeyer: <i>Gompači in Komurasaki</i> , japonski roman, iz češčine prev. dr. Fr. Bradač, 154 str. . .	14—	20—
21. Frid. Zolna: <i>Dvanajst kratkočasnih zgodbic</i> , II, 73 str. . .	8—	13—
22. L. N. Tolstoj: <i>Krentzerjeva sonata</i> , roman, poslovenil Fr. Pogačnik . . .	14—	20—
23. Sophokles: <i>Antigone</i> , žalna igra, posl. C. Golar, 60 str. . .	9—	14—

Znanstvena zbirka (veliki 8° format):

Št. 1. Dr. L. Cermelj: <i>Boškovičev nauk o materiji — prostoru — času v luči relativnostne teorije</i> , 52 str. . .	16—	23—
---	-----	-----

Za vsak zvezek je računati po Din — 80 poštne in odpravnine.

Naročila sprejema: Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.

Jadranska Banka d.d. Beograd

Centrala (začasno) Ljubljana.

Delniška glavnica: Din 60,000.000 — Rezerva Din 32,515.000 —

Podružnice:

Beograd
Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ercegnovi

Jelsa
Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor

Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenik
Zagreb

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Amerikanski oddelek. = Potniški urad.

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija, Zadar.
AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUŽNA AMERIKA: BANCO YUGOSLAVO
DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

AFILIACIJA: FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

Banka ima prvovrstne zveze v vseh glavnih mestih
sveta in se peča z vsemi bančnimi posli.

Najcenejše nove in rabljene pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravo pisalnih računalnih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6/1.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Skladišče in zastupstvo strojev za pisanje

„UNDERWOOD“ nadalje karbo - papir, vrpce za sve sustave. Mali ručni „UNDERWOOD“ u kovčegu, praktičan za putovanje

„Underwood“, Zagreb, Memićka ul 1

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

Stoewer Record

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo: Lud. Baraga Ljubljana,
Šelenburgova ulica šte. 6/1.

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1 v Ljubljani Marijin trg 8

zdeluj e vsakovrstne tiskovine, knjige, brošure, poslovne knjige, bloke, note, tabele, vstopnice, razglednice, naročilne knjižice, lično, hitro in po konkurenčnih cenah

Moderna knjigoveznica.

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino R. Stermecki, kjer kupite letos

sukno

za moške in volnene za ženske obleke, parhent, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu priporoča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci engros - cene.